

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1952

ANDRA KAMMAREN

Nr 27

8—12 november.

Debatter m. m.

Sid.

Lördagen den 8 november.

Interpellation av herr Kyling ang. förhandlingsrätt åt arbetstagarförening med avseende å till denna anslutna pensionärer	3

Tisdagen den 11 november.

Minnesord över avliden ledamot	5
Svar på interpellation av herr von Seth ang. åtgärder i syfte att de jordbrukare, som drabbats av höstens skördeskador, skola få vägledning för den närmaste tidens planläggning av jordbruksdriften	5

Onsdagen den 12 november.

Svar på fråga av herr Kyling ang. framläggande för riksdagen av förslag med anledning av bokutredningens betänkande	29
Allmänt resereglemente m. m.	30
Naturskyddslag m. m.	44
Interpellationer av:	
Fru Sandström ang. Aktiebolaget Statens skogsindustriers verksamhet	54
Herr Braconier ang. de högre fångvårdstjänstemännens lönegrads-placering	57
Herr Braconier ang. framläggande för riksdagen av förslag till omorganisation av fångvårdsväsendet	59

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 12 november.

Statsutskottets utlåtande nr 194, ang. allmänt resereglemente m. m. . .	30
— nr 195, ang. ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente m. m.	44

	Sid.
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 58, ang. ändrad lydelse av tulltaxe- förordningen m. m.	44
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 45, ang. ny lydelse av övergångsbe- stämelsen till lagen den 5 april 1946 om ändrad lydelse av epi- demilagen	44
<i>Tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 28, ang. naturskyddslag m. m.	44
— nr 29, ang. ändrad lydelse av lagen om Kungl. Maj:ts regerings- rätt	54
— nr 30, ang. ändring i lagen om rätt till fiske	54
— nr 31, ang. do	54
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 49, ang. ändring i grunderna för bi- drag till torrlägningsföretag	54

Lördagen den 8 november.

Kl. 2 em.

§ 1.

Justerades protokollet för den 1 innevarande november.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Riksdagsledamoten fru Märta Boman från Råneå har på grund av sjukdom (angina tonsillaris) varit arbetsoförmögen fr. o. m. den 4 dennes och kommer att så förbli åtminstone t. o. m. den 11 dennes; intygar

Stockholm den 7 november 1952

Einar Josefsson.

Kammaren beviljade fru Boman ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 4 till och med den 11 innevarande november.

§ 3.

Interpellation ang. förhandlingsrätt åt arbetstagarförening med avseende å till denna anslutna pensionärer.

Ordet lämnades på begäran till

Herr KYLING, som anförde: Herr talman! I en motion till riksdagen år 1945 (II:108) hemställdes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära utredning med förslag till sådana ändringar av lagen om förenings- och förhandlingsrätt samt lagen om förhandlingsrätt för kommunala tjänstemän, att därav tydligt framginge, att förhandlingsrätt tillkomme arbetstagarförening med avseende å till denna anslutna pensionärer, samt att motsvarande förtydligande måtte inflyta jämväl i Kungl. Maj:ts kungörelse angående förhandlingsrätt för statens tjänstemän.

Andra lagutskottet (utlåtande nr 33) anhöll med anledning av motionen att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl.

Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om en förutsättningslös utredning rörande förhandlingsrätt beträffande pensionsvillkor som angå personer, vilkas anställning hos arbetsgivaren redan upphört vid tiden för framställandet av begäran om förhandling, samt att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag. Riksdagens skrivelse (nr 150) överlämnades till 1948 års förhandlingsrättskommitté.

Denna kommitté, som avlämnade sitt betänkande den 31/12 1951, säger beträffande pensionärernas förhandlingsrätt bl. a. följande:

»Den särskilda utredning varom riksdagen sålunda hemställt har emellertid icke kommit till stånd. Kommittén anser för sin del otänkbart att komma med ett förslag till lösning av frågan om pensionärernas förhandlingsrätt enbart för det statliga och kommunala området. Kommittén har emellertid icke erhållit sådana direktiv och icke heller sådan sammansättning, att kommittén anser sig kunna taga upp frågan till undersökning även för den privata arbetsmarknaden. Vid sådant förhållande nödgas kommittén lämna förhandlingsrätten för pensionärer åt sidan men uttrycker på motsvarande sätt som socialstyrelsen på sin tid den förhoppningen att de statliga och kommunala myndigheterna icke skola undandra sig att på begäran överlägga med tjänstemannaorganisationerna om redan pensionerade tjänstemäns förhållanden.»

Då förevarande fråga icke heller i annat sammanhang blivit föremål för utredning, har riksdagens ovan berörda hemställan 1945 alltså ännu icke tillmötesgått.

Med anledning härav anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få rikta följande fråga:

Har herr statsrådet för avsikt att låta igångsätta en skyndsam utredning i syfte att bereda förhandlingsrätt åt arbetstagarförening med avseende å till denna anslutna pensionärer och att på grundval härav förelägga 1953 års riksdag förslag i ärendet.

Denna anhållan bordlades.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes

statsutskottets utlåtanden:

nr 194, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till allmänt resereglemente m. m. jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 195, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente m. m., i vad propositionen sammanhänger med Kungl. Maj:ts förslag till allmänt resereglemente;

bevillningsutskottets betänkande nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 5 § tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316) m. m.;

andra lagutskottets utlåtande nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ny lydelse av övergångsbestämmelsen till lagen den 5 april 1946 (nr 130) om ändrad lydelse av 18, 20 och 23 §§ epidemilagen den 19 juni 1919 (nr 443);

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 28, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till naturskyddslag m. m., dels ock motioner, som väckts i anledning av propositionen;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående

ändrad lydelse av 2 § 11:0) och 16:0) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt;

nr 30, i anledning av väckt motion om ändring i 11 § lagen om rätt till fiske; och

nr 31, i anledning av väckta motioner om ändring i 3 § lagen om rätt till fiske m. m.; samt

jordbruksutskottets utlåtande nr 49, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändring i grunderna för tilläggsbidrag till vissa statsunderstödda torrläggningsföretag.

§ 5.

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren, nämligen:

nr 246, angående godkännande av tilläggsprotokoll nr 3 till överenskommelsen den 19 september 1950 angående upprättande av en europeisk betalningsunion;

nr 247, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 kap. 3 § och 4 kap. 3 § rättegångsbalken; och

nr 248, med förslag till ändringar i vissa tjänste- och familjepensionsreglementen.

Dessa propositioner bordlades.

§ 6.

Anmäldes, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats en motion, nr 676, av herr förste vice talmannen *Skoglund m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 241, angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster, m. m.

Denna motion bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes här- efter kl. 2.05 em.

In fidem
Gunnar Brith.

Tisdagen den 11 november.

Kl. 4 em.

§ 1.

Minnesord över avlidnen ledamot.

Herr TALMANNEN öppnade sammanträdet med följande ord: Helt oväntat har i dag på förmiddagen budskapet nått oss, att ledamoten av denna kammare sanatorieläkaren Paul Bergstrand avlidit.

Han invaldes i riksdagen år 1948 och kom att redan från början få huvuddelen av sitt riksdagsarbete förlagt till statsutskottet. Paul Bergstrand hade ett vitalt intresse för olika samhällsproblem. Här i riksdagen ägnade han sig främst åt undervisningsfrågor samt hälso- och sjukvårdsärenden. Hans öppna och sympatiska framträdande förskaffade honom många vänner, som nu känner saknad efter honom.

Vi lyser frid över den bortgångne kamratens minne.

Detta anförande åhördes av kammarens ledamöter stående.

§ 2.

Justerades protokollen för den 4 och den 5 innevarande november.

§ 3.

Herr talmannen meddelade, att herr Arweson, som vid kammarens sammanträde den 25 nästlidna oktober med läkarintyg styrkt sig tills vidare vara hindrad att delta i riksdagsgörömlen, denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

§ 4.

Svar på interpellation ang. åtgärder i syfte att de jordbrukare, som drabbats av höstens skörde- skador, skola få vägledning för den närmaste tidens planläggning av jordbruksdriften.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NORUP, som yttrade:

Herr talman! I en med andra kammarens tillstånd väckt interpellation har herr von Seth frågat mig, huruvida jag vill delgiva kammaren min syn på vilka åtgärder som hör vidtagas i anledning av de skörde- skador, som inträffat under hösten, så att berörda jordbrukare får vägledning för den närmaste tidens planläggning av jordbruksdriften.

Med anledning därav får jag till en början lämna några uppgifter om den föreliggande situationen och vad som redan åtgjorts i saken.

De officiella skörderapporterna per den 15 juli och den 30 augusti i år gav vid handen, att vi kunde vänta en åtminstone kvantitativt sett god skörd. Det är emellertid blott alltför väl bekant, att väderleken därefter blev synnerligen ogynnsam; regn och kyla — i vissa delar av landet frost — icke blott försenade och försvårade skörde- arbetet utan förorsakade också på åtskilliga håll allvarliga skörde- skador. För att få en översiktlig bild av situationen anmodade jag Riksförbundet Landsbygdens folk att genom sina läns- och provinsförbund inkomma med rapporter rörande förhållandena. Dessa rapporter, som avsåg läget den 11 oktober, utvisade att bärgningsförhållandena framför allt i fråga om de vårsådda grödorna och potatisen var synnerligen besvärliga i större delen av landet. En stor del av skörden var obärgad, och i vissa trakter stod säden fortfarande på rot. Betydande skador på skörden kunde konstateras i flera områden, framför allt i Norrland. I rapporterna framhölls vidare, att de ogynnsamma förhållandena medförde ökade arbetskostnader för bärgningen dels därför att tyngre maskinella hjälpmedel inte kunde användas i full utsträckning och dels emedan arbetskraften

Svar på interpellation ang. åtgärder i syfte att de jordbrukare, som drabbats av höstens skörde-skador, skola få vägledning för den närmaste tidens planläggning av jordbruksdriften.

långa tider var sysslös i avvaktan på bättre väder. En osedvanligt hög vattenhalt hos skörden medförde också kännbara prisavdrag för odlarna.

Med anledning av vad sålunda framkommit hemställde RLF bland annat om utredning och uppskattnings av skadorna samt om åtgärder för att gottgöra de skadelidande, i den mån utredningen kunde ge anledning därtill. Samma dag framställningen kom mig till handa — det var den 15 oktober — översändes den till statens jordbruksnämnd för skyndsamt utredning och förslag till åtgärder. Samma dag offentliggjordes vidare i såväl press som radio att jag undersökt läget och vidtagit de nu anförda dispositionerna. Till nämnden har därefter inkommit eller överlämnats framställningar i saken från vissa myndigheter och sammanslutningar.

Nämnden införskaffade omedelbart uppgifter från Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut rörande nederbörds-, temperatur- och skördeförhållandena. Vidare tog nämnden kontakt med ett antal hushållningssällskap för att få aktuella uppgifter om läget. Redan det sålunda införskaffade materialet gav en god bild av situationen. Därefter har statistiska centralbyråns skörderapport för den 15 oktober blivit färdigställd. Eftersom denna nu är tillgänglig, skall jag inte i detalj redogöra för dess innehåll. Jag vill emellertid erinra om att enligt denna rapport nederbörden för hela riket under september uppgick till 116 % av den normala. Det största överskottet noterades i norra Lappland, som erhöll något mer än dubbla normalmängden. I stora delar av Götaland uppgick nederbörden samma månad till omkring 150 % av den normala. Västra och norra Svealand hade däremot nederbördsunderskott. Även första hälften av oktober kännetecknades av en ovanligt riklig nederbörd i stora områden. I större delen

av Götaland samt östra delen av Svealand var sålunda nederbörden under första hälften av oktober större än den för hela månaden normala. Norra Svealand och stora delar av Norrland hade däremot nederbördsunderskott. För bedömningen av läget är vidare det förhållandet betydelsefullt, att större delen av Götaland och Svealand hade en nästan sammanhängande regnperiod efter den 20 september. Att vädret även därefter varit synnerligen ogynnsamt är ju väl känt.

Av rapporten framgår vidare, att *höstsåden* i stort sett uppvisar tillfredsställande resultat. I Norrland utom Gävleborgs län väntas höstsåden dock ge under medelmåttig skörd.

I fråga om *vårsåden* är situationen däremot dystert. Rapporten ger här vid handen, att vårsåden i mitten av oktober fortfarande var delvis obärgad i större delen av landet. Endast i Skåne syntes den vara i stort sett tillfredsställande bärgad. För övriga delar av södra och mellersta Sverige angavs läget vara mycket växlande. I slättbygdsområdena var situationen gynnsammare, fastän vårsåden även där var delvis obärgad; i skogsbygderna, särskilt på moss- och myrmarker, stod den till stor del ute och var delvis även oskuren. Sämst syntes förhållandena vara i Jönköpings, Kronobergs och norra delen av Kalmar län, där mycket stor del av vårsåden var obärgad; i vissa delar av dessa län hade regnet orsakat översvämningar. Beträffande Norrland uppvisade särskilt Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län dåliga skördeutsikter för vårsåden. Där var det dock främst den tidiga frosten och kyliga väderleken sedan slutet av augusti, som försämrat skördeutsikterna. Kornet hade dock i gynnsammare lägen mognat och givit medelskörd, medan övrig vårsäd till stor del måst skördas som grönfoder. Det framhålles vidare i rapporten,

Svar på interpellation ang. åtgärder i syfte att de jordbrukare, som drabbats av höstens skördeskador, skola få vägledning för den närmaste tidens planläggning av jordbruksdriften.

att den obärgade säden delvis är frost-, regn- och groddskadad. Skördeskadornas slutgiltiga omfattning och storleken av det definitiva skörderesultatet för vårsäden är emellertid beroende av bärgningen av den säd, som fortfarande står ute. Avgörande härför är väderleksförhållandena efter den 15 oktober.

Vad beträffar *potatisen* uppges i rapporten, att denna i regel utvecklats gynnsamt och givit medelgod skörd men att upptagningen försenats av den regniga väderleken och ännu icke avslutats. I de områden, som fått mest nederbörd, föreligger svårigheter att använda maskiner på de uppblötta fälten. I vissa områden av Kronobergs län, Kalmar läns norra del, Gotlands län och Älvsborgs läns södra del uppges rätt stor del av *potatisen* vara oupptagen. I Jämtlands län blev *potatisen* delvis frostskadad under september månad. *Potatisen* har vidare till en del måst läggas in våt, varför man befarar lagringssvårigheter.

För *rotfrukterna* uppges utvecklingen ha varit ännu sämre än för *potatisen*.

I fråga om *höskörden* uppges, att denna i allmänhet varit god. Återväxt och bete har emellertid varit otillfredsställande i norra Svealand och Norrland på grund av den kyliga väderleken. Där har stallutfodringen måst börja betydligt tidigare än normalt, vilket inger bekymmer för den senare delen av foderåret.

Trots allt är emellertid nedgången i totalskörden av vårsäd såvitt nu tillgängliga siffror utvisar mindre än man kunnat vänta. I rapporten har nedgången sedan den 30 augusti uppskattats till för vårvete 0,9 %, korn 2,4 %, havre 7,2 % och blandsäd 3,4 %. En förklaring till att nedgången i totalskörden ej beräknas få en större omfattning torde ligga däri, att de områden, som drabbats hårdast av skördeförsämring-

en, representerar en relativt liten andel av riksarealerna för här ifrågavarande växtslag.

Även om totalminskningen av skörden sålunda — såvitt man nu kan bedöma — icke torde bli alltför betydande är det emellertid klart, att skadorna inom vissa områden är mycket stora. För att lokalisera skadorna och bestämma deras relativa storlek i förhållande till en normalskörd har därför jordbruksnämnden anmodat statistiska centralbyrån att göra en särskild bearbetning av uppgifterna till skörderapporten den 15 oktober. Därjämte har nämnden från samtliga hushållningssällskap infordrat uppgift rörande läget den 15 november.

De utredningar, som sålunda satts i gång, torde icke kunna bli helt avslutade förrän i början av december. Redan nu är det emellertid uppenbart att läget är sådant, att den enskilde lantbrukaren i ett avsevärt antal fall drabbats av så stora skador, att åtgärder från det allmännas sida måste anses nödvändiga. Jag har därför för avsikt att föreslå proposition till innevarande höstriksdag om dylika, så att den hjälp, som Kungl. Maj:t sedan utredningen framlagts kan komma att finna påkallad, skall kunna komma de behövande till del utan dröjsmål.

Formen för hjälpåtgärderna har ännu icke bestämts men är för närvarande föremål för överväganden inom jordbruksdepartementet. I detta sammanhang kan jag emellertid upplysa, att jordbruksnämnden i skrivelse den 28 oktober 1952 till Kungl. Maj:t hemställt, att vissa tidigare anvisade medel skall få tagas i anspråk för stödlån till behövande jordbrukare.

Vidare anförde:

Herr von SETH: Herr talman! Först anhåller jag att få till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet

Svar på interpellation ang. åtgärder i syfte att de jordbrukare, som drabbats av höstens skörde-skador, skola få vägledning för den närmaste tidens planläggning av jordbruksdriften.

framföra mitt tack för svaret. Det län, som jag tillhör, är, som framgått av herr statsrådets svar, ett av de län som hårdast drabbats av skadorna. Därtill är ju de, som detta år drabbats av skadorna, i allmänhet mindre jordbrukare, kanske de allra minsta jordbrukarna. Därför är det mycket angeläget dels att åt dessa lämnas den hjälp, som de kan behöva, dels att de i tid får reda på att hjälpåtgärder förberedes. Av statsrådets svar framgår ju med all tydlighet, att det pågår undersökningar för att förbereda den form, under vilken hjälpåtgärderna skall lämnas.

När jag nu säger att jag anser, att man skall lämna hjälp åt dessa jordbrukare, vill jag klart deklarerat min principiella ståndpunkt att man först och främst bör understryka, att jordbruket bör göras så bärkraftigt att inte jordbrukarna, när det händer sådana kalamiteter som nu — det är ju jordbrukarna ganska vana vid — omedelbart skall söka hjälp hos statsmakterna. Jag vill alltså med dessa ord konstatera, att frågan om jordbrukets bärkraft ännu inte är löst och att vi ännu inte lyckats lyfta jordbrukets lönsamhet upp till den nivå, som avsågs i 1947 års jordbruksbeslut. Jag tror heller inte det är någon överdrift om jag påstår, att ingalunda alla jordbrukares inkomstförhållanden är i nivå med därmed jämförliga folkgrupper.

Jag upprepar än en gång, för att inte bli missförstådd när jag säger att icke alla jordbrukares inkomstförhållanden är på en sådan nivå, att jag med dessa ord således har sagt, att det finns grupper av jordbrukare som har fått full kompensation, men att det dock finns vissa grupper, där inkomstförhållandena inte är jämförbara med andra folkgruppers. Och det är just dessa grupper av jordbrukare som nu är så hårt drabbade.

Frågan om jordbrukets bärkraft och

dess inkomstnivå hör därför enligt mitt sätt att se på saken mycket nära ihop med min interpellation. Av statsrådets svar framgår ganska tydligt att statsrådet tycker, att när nu RLF hade gjort denna framställning och man redan den 15 oktober, alltså dagen före riksdagens öppnande, hade översänt RLF:s framställning till statens jordbruksnämnd, kunde man ha låtit med saken bero. För min del har jag, då riksdagen sammanträdde först den 16 oktober, önskat få i gång en kortare debatt i denna sak, inte minst för att de berörda jordbrukarna snarast skall få reda på vad som rör sig i fråga om den hjälp de skall få.

Jordbrukets bärkraft bör med andra ord vara sådan, att inte samhällets hjälp erfordras så snart missförhållanden genom missväxt uppstår. Dessa som det synes återkommande förhandlingar om bidrag till jordbrukare, som drabbats av skörde-skador, för nämligen det med sig, att jordbrukarna i konsumenternas ögon framstår i en viss ogynnsam dager. Jag anser, herr statsråd, att vi alla bör arbeta på att skapa ett samförstånd folkgrupperna emellan för att föra konsumenter och producenter närmare varandra. Detta är en av orsakerna till att jag har framfört denna interpellation. Jag anser att det är så mycket nödvändigare som vissa pressorgan inte bara under valrörelsen utan dessförinnan och över huvud taget försöker utså missförstånd emellan konsumenter och producenter. För trivseln i hela folkhushållet vore det därför ytterst värdefullt om vi så småningom kunde komma ifrån dessa direkta bidragsformer.

Att sådana bidragsformer i dagens läge emellertid är mycket nödvändiga kan vi inte komma ifrån. Förra årets stora svartrostskador på veteskörden medförde, som vi alla vet, de s. k. vetearealbidragen. Som jag nyss påpekade,

Svar på interpellation ang. åtgärder i syfte att de jordbrukare, som drabbats av höstens skördeskadorna, skola få vägledning för den närmaste tidens planläggning av jordbruksdriften.

drabbar årets skördeskadorna en helt annan grupp av jordbrukare, nämligen dem som i stort sett har sin produktion inriktad på vårsädesgrödor. Man bör ha klart för sig att deras önskemål i fråga om kompensation också bör vara ganska klara och tydliga.

Då är frågan: Vilken väg skall man nu gå? Här har pekats på den utredning, som statsrådet igångsatt om lånevägen. Med de medel, som blivit över vid föregående tillfällen, skulle denna väg kunna stå till buds. Genom tidigare beslut finns det ju pengar till förfogande, och beloppet kan röra sig omkring 19 miljoner kronor. Om man önskar en mera så att säga permanent låneverksamhet, bör emellertid medlen överföras från sin nuvarande placering på fonden för låneunderstöd till en för ändamålet särskilt bildad utlåningsfond. Jag har ingen anledning att göra annat än helt ansluta mig till jordbruksnämndens förslag, att ifrågavarande utlåningsfond bör tillföras inte blott hittills odisponerade medel å förevarande anslag utan även härefter inflytande amorteringsbelopp. Härigenom skulle fonden komma att uppgå till i det närmaste 23 miljoner kronor. I Amerika, vilket lands förhållanden givetvis ingalunda kan jämföras med våra — där sker ju allting i stort, och skördeskadorna är också mycket stora — har man fonder just för naturkatastrofer. Där har man en Farmers' Loan Administration, som sorterar under det amerikanska jordbruksdepartementet och där jordbrukarna kan få lån på 5 till 10 år till en ränta, som åtminstone för någon månad sedan utgjorde 3 procent.

Jag tror det skulle vara avsevärt trevligare för jordbrukarna, om en sådan fond stode till förfogande, men lånen borde då utlämnas på sådana villkor, att det inte bleve krångel. Vi har ju i vårt land lätt för att låta for-

maliteterna gå i första hand. Jag säger ingalunda att det beror på detta, att lånen för lindrande av svarstrostskadorna har använts i så ringa utsträckning, men jag skulle vilja framföra den önskan, att man icke gör formaliteterna onödigt tillkrånglade för de lån som nu skall komma jordbrukarna till godo och inte minst småbrukarna, som kanske inte är så insatta i formulärskrivning.

Sedan skulle man kunna tänka sig en annan form av hjälp, nämligen försäkring, till att börja med med statligt stöd. Nu är det emellertid så med de försäkringsformer som finns, nämligen mot kreaturssjukdomar och hagelskador, att man inte får tillräcklig ersättning, på grund av penningvärdeförsämringen, om inte försäkringssumman är tillräckligt hög, och är försäkringssumman tillräckligt hög, riskerar man att premierna blir så dyra, att de mindre jordbrukarna inte kan använda dessa försäkringsformer. Jag vill emellertid inte underlåta att peka på detta — man bör pröva även detta uppslag.

Det är, herr talman, ytterligare två saker jag vill peka på: dels att det genom statsmakternas beslut vid andra tillfällen numera har skapats svårigheter för jordbrukarna att skaffa pengar för löpande utgifter på grund av de gällande kreditrestriktionerna, dels att lagen om investeringskonto för skog har skapat svårigheter.

Vad kreditrestriktionerna beträffar vill jag påminna om att hypoteksföreningarna nyligen har sänt ut ett meddelande, att den kvot, som Sveriges allmänna hypoteksbank har tilldelat dem, är slut för året, och på grund av uppgörelsen med Svenska bankföreningen har sparbankerna och affärsbankerna mycket liten möjlighet att hjälpa jordbrukarna. Jordbrukskassorna har ännu kvar pengar, men om inte säkerheten för de lån som söks av jordbrukarna

Svar på interpellation ang. åtgärder i syfte att de jordbrukare, som drabbats av höstens skörde-skador, skola få vägledning för den närmaste tidens planläggning av jordbruksdriften.

ligger exceptionellt lågt under de gamla taxeringsvärdena, får man betala en ränta, som ställer sig ganska oförmånlig, trots finansministerns tal om att det förs en lågräntepolitik. Jag vill därför kraftigt understryka att de nu gällande kreditrestriktionerna lägger stenar i vägen för jordbrukare, som måste söka skaffa sig likvida medel, när de drabbas av skörde-skador.

Sedan har vi en annan kategori jordbrukare, som kanske är särskilt vanlig inom de svårast drabbade länen, Jönköpings, Kalmar och Kronobergs län, nämligen de som också har skog. Det skulle innebära en oerhört stor lättnad för dessa jordbrukare, som samtidigt är skogsägare, om jordbruksministern kunde utverka hos finansministern att lagen om investeringskonto för skog uppmjukades.

Nu kan någon invända att dessa småbrukare inte kommer upp i en sådan försäljningssumma, att de faller under denna lag. Med den noggranna kännedom jag har om invånarna i mitt eget län vågar jag emellertid säga, herr talman, att många småbrukare drabbats av denna lags bestämmelser på grund av att de inte säljer skog varje år utan samlar upp tillväxten under flera år. När jordbrukarna behöver pengar för reparationer och förbättringar, eller som nu på grund av missväxt, säljer de skog, och på grund av de goda skogspriser som rådde förra året sålde småbrukarna skog i ganska stor utsträckning. I egenskap av ordförande i Jönköpings läns skogsägareförening har jag undersökt den försäljning som gick genom vår förening, och jag fick i går det beskedet, att inte minst de mindre jordbrukarnas försäljningar varit proportionsvis mycket stora. En uppmjukning av denna steriliseringslag skulle därför säkerligen vara — jag vågar använda det uttrycket — till stor

välsignelse för dem som nu har drabbats av skörde-skador.

Till sist, herr talman, skulle jag vilja säga, att generella prisåtgärder, t. ex. höjning av priserna, säkerligen inte skulle ha någon inverkan på de människors ställning som skall hjälpas, ty de har ju ingenting att sälja. Det behövs ett individuellt stöd dels i form av lån, dels på de andra vägar som kan framkomma under en utredning. Som statsrådet sade i sitt svar är situationen för dessa jordbrukare dyster, och jag vill tillägga att just denna kategori småbrukare är i mycket hög grad beroende av om en större eller mindre del av deras skörd har blivit fördärvad. Dessutom utför dessa människor en i hög grad samhällsgagnande gärning, och när nu nöden står inför deras dörr, får vi alla hoppas att den hjälp som statsmakterna må komma med skall komma dels snabbt, dels på sådant sätt att jordbrukarna verkligen blir hjälpta.

Herr SVENSSON i Ljungskile: Herr talman! Jordbruksministerns redogörelse för väderlek och skörde-skador har gett en påtaglig bild av de stora svårigheter för jordbruket som för närvarande är för handen. En föredragning i jordbruksutskottet förra tisdagen gav en om möjligt ännu mer påtaglig bild av de svårigheter som särskilt i vissa landsändar har drabbat jordbrukarna. Det förekommer på sina håll, att större delen av skörden fortfarande är oskuren och att praktiskt taget all vår-säd står ute. Det är alldeles klart att de som drabbas av dessa förhållanden råkar i svårigheter av sådant slag som statsmakterna inte kan bortse ifrån.

När nu statsrådet inte har velat mer än i mycket allmänna ordalag antyda vilka hjälpåtgärder som i detta fall skall kunna vidtagas, är det inte särskilt fruktbart att ta upp någon diskussion, utan man får väl avvakta de

Svar på interpellation ang. åtgärder i syfte att de jordbrukare, som drabbats av höstens skördeskador, skola få vägledning för den närmaste tidens planläggning av jordbruksdriften.

förslag som kommer fram. Jag kan emellertid hålla med interpellanten om att det i detta fall inte duger med generella åtgärder beträffande priserna. Den princip som man tillämpade när det gällde att kompensera jordbrukarna för svarstrostskadorna, nämligen generella arealbidrag, var enligt mitt förmenande då oriktig, och den är fullständigt omöjlig nu. Det skulle i själva verket ha funnits en bättre psykologisk och principiell bakgrund till hela frågan, om man den gången valt en annan metod än den generella. Men då drog man sig därför med hänvisning till de prövningssvårigheter som skulle uppkomma. Dessa svårigheter kommer för visso icke att bli mindre nu, men trots detta nödgas man, såvitt jag förstår, att välja denna andra metod.

Jag skulle, herr talman, i detta sammanhang vilja ta upp en synpunkt som varken statsrådet eller interpellanten här berört, nämligen frågan om foderpriserna. I jordbrukskalkylens omslutningssumma finns ju inte medtagna de foderpriser som gäller handeln de svenska jordbrukarna emellan, utan det är där endast fråga om de foderpriser som gäller inköp av importerade varor eller eventuellt den lilla försäljning av fodersäd som kan ske till köpare utanför jordbruket. Den stora handeln jordbrukarna emellan finns däremot inte alls medtagen i jordbrukskalkylen. Jag tror emellertid att det i nuvarande läge finns en rad faktorer, som gör det naturligt att man tar frågan om foderpriserna under övervägande.

Låt mig först säga några ord om oljekraftfodret. Under de två sista regleringsåren har priset på oljekraftfoder höjts från 36 öre till 50 öre per kilo i runt tal, och detta har skett med den motiveringen, att man måste begränsa mjölkproduktionen. Jag framhöll redan för ett par år sedan, att det är ganska svårt att förutse, hur en så

pass kraftig höjning egentligen skulle komma att verka, och att denna verkan ju endast kan göra sig gällande på relativt lång sikt, då det ju inte går att på kort tid ställa om mjölkproduktionen. Nu har vi emellertid kommit i det läget, att det inte finns några tvingande skäl att hålla priset på oljekraftfoder så högt uppe som det för närvarande ligger. Vi har inte nu smör att exportera i den omfattning som det finns köpare till, och den överproduktionsfara beträffande smörproduktionen som var motiveringen för detta höga pris på oljekraftfoder, är alltså tills vidare försvunnen. Och om man nu vill hjälpa mindre jordbrukare, vilkas inkomst till stor del kommer från mjölkproduktionen, är det ju inte någon betydelselös sak att man ger dem möjlighet att höja sin mjölkproduktion och öka sina inkomster av mjölken genom att de får tillfälle att köpa billigare kraftfoder.

Jag tror, herr jordbruksminister, att hundratusentals småbrukare i detta land önskar att man skall ta upp frågan om oljekraftfoder till ordentlig omprövning.

De övriga produkter, som befinner sig i statens hand — importerad fodersäd, kli och fodermjöl, som kommer fram vid malning av brödsäd — hör i fråga om sina priser delvis samman med den svenska fodersäden.

De som har fått sin säd bärgad, framför allt söderut, har fått ovanligt höga hektarskördar, både på brödsäd och på fodersäd. De återigen, som har råkat i svårigheter med bärgningen, har inte någon säd att sälja. Någon enstaka jordbrukare, som driver kreaturslöst eller i varje fall kreaturssvagt jordbruk, har kanske något att sälja, men inte de som har normal djuruppsättning och som har råkat ut för skördeskador.

Herr von Seth sade, att generella

Svar på interpellation ang. åtgärder i syfte att de jordbrukare, som drabbats av höstens skördeskadorna, skola få vägledning för den närmaste tidens planläggning av jordbruksdriften.

prisåtgärder inte hjälper sådana, därför att de inte har något att sälja. Det är riktigt, men det finns andra tillfällen, när generella prisfrågor kan betyda något för dem, nämligen när de skall köpa. Jag tror, att man skulle kunna mildra den nuvarande situationen genom en moderation av foderpriserna.

Det finns flera skäl för att göra detta men särskilt ett, nämligen det starka priset på fläsk. Ett av motiven för att höja priset på fodersäd var ju att man också skulle höja fläskpriset. Detta stod i vintras före prishöjningarna i omkring 3 kronor 50 öre per kilo. Sedan var det någon tid uppe i nära 4 kronor per kilo, och en och annan jordbrukare lyckades väl sälja någon griskull eller någon enstaka gris för det priset. Därefter föll fläskpriset emellertid ner, så att det nu är högst 3 kronor 45 öre per kilo, och detta endast vid en slaktvikt under 70 kilo; annars ligger det väsentligt lägre.

Hur blir det nu för de småbrukare, som på grund av de förespeglade högre fläskpriserna förra våren köpte några smågrisar och betalade bortåt 100 kronor eller mera per styck och som nu råkat ut dels för ett stort prisfall på fläsk och dels för att få sin fodersäd förstörd? Det finns väl knappast någonting naturligare i denna situation än att försöka sänka foderpriset, så att detta i någon mån kan konkurrera med det nya fläskpriset och så att det inte blir alltför svårt att ersätta förlusterna därvidlag.

Jag snuddade vid detta redan i remissdebatten men har velat nämna det nu, ty det är en ytterst väsentlig fråga för det stora flertalet av dem, som har råkat ut för skördeskadorna. Det är en fråga, som bör tagas upp och prövas i samband med de andra hjälpåtgärder, som kan komma i fråga. Nu gör man i stället allt för att hålla foder-

priset så högt som möjligt. Det skulle kanske ha varit någon reson i det, om man kunde ha hållit uppe även övriga priser och om man inte hade råkat in i den nuvarande skördesituationen.

Redan i våras satte jag och flera andra inom folkpartiet ett frågetecken för en del av åtgärderna för att försöka styra produktionen med höga foderpriser. Oavsett hur det såg ut då, har ju nu så mycket nytt tillkommit att saken bör tagas under omprövning. Jag är förvissad om att det är hundratals människor, som väntar på ett svar och inte bara på ett svar utan även på åtgärder i denna fråga.

På grund av förfall för sekreteraren övertogs nu, jämlikt herr talmannens förordnande, protokollföringen av tjänstemannen hos kammaren Per Bergsten.

In fidem

Gunnar Britth.

Herr RUBBESTAD: Herr talman! Det är ju tacknämligt att jordbruksministern har satt i gång en utredning för att få konstaterat hur stora jordbrukets skördeskadorna egentligen är. Jag måste säga att det procenttal, som han här nämnde för den bortfallna delen av skörden, förefaller mycket lågt med tanke på de mängder av säd, som man ser stå kvar ute på åkrarna när man reser ute i landet. Enligt min mening är detta procenttal mycket större än det som angavs av jordbruksministern, men vi får väl litet klarare besked i det hänseendet, när de utredningar som företages av hushållningssällskapen är färdiga.

Jag vill begagna tillfället att hemställa till jordbruksministern, att han tar under övervägande även andra åtgärder än som har ifrågasatts av jordbruksnämnden, nämligen att det skulle lämnas lån till jordbrukare som har drabbats av skördeskadorna — lån som enligt uppgifter i tidningarna skulle

Svar på interpellation ang. åtgärder i syfte att de jordbrukare, som drabbats av höstens skördeskadador, skola få vägledning för den närmaste tidens planläggning av jordbruksdriften.

löpa med 4 procents ränta. En sådan stödåtgärd är enligt mitt förmenande av noll och intet värde. I regel har en jordbrukare vänner som kan gå i borgen för honom, och ett lån mot 4 procents ränta är ingenting att vara särskilt tacksam för. Det går säkerligen även att mot säker borgen få låna till lägre ränta. Jag vill erinra om hur det var för några år sedan, då det förekom betydande skördeskadador i mellansvenska län. Det låneanslag, som då beviljades, utnyttjades inte så värst mycket på grund av de mycket dåliga lånevillkor som då fastställdes.

När svartrosten härjade i fjol, var det ju många jordbrukare som led skador i rätt stor utsträckning, men jag vågar försäkra, att i många trakter av vårt land är skadegörelsen för jordbruket ekonomiskt sett mycket större i år än den var i fjol, och den linje som statsmakterna då gick in för, nämligen att lämna en viss ersättning per hektar besädd mark, kan nog rekommenderas även i år. Jag tror att man genom hushållningssällskapens medverkan ganska lätt skall kunna få fram uppgifter om vilka egendomar som blivit utsatta för skördeminskning. Och även om det hela kommer att medföra en extra kostnad för statsmakterna är detta den enda riktiga vägen för att hjälpa de jordbrukare som lidit skada.

Det har sagts att det är framför allt småbrukare som nu blivit utsatta för skördeskadador. Det är klart att så har varit fallet särskilt i skogsbygderna, där ju väderleken har varit sådan, att det varit nästan omöjligt att bärga skörden. Men även de, som har kört in sin säd, har lidit förluster genom att en mycket stor del av skörden varit av dålig kvalitet. Jag har t. o. m. hört sägas att vårvete och höstvete som bärgats inte duger till brödspannmål utan måste kasseras och användas till foderspannmål. Men i varje fall inne-

bär skillnaden mellan det pris som var utlovat, 53 öre per kilogram, och det pris som man kan få ut, en kraftig försämring för jordbrukarna.

Jag vill därför hemställa till jordbruksministern att han, när det gäller att utarbeta en proposition i ärendet, försöker lägga saken på en sådan bog, att jordbrukarna får ett effektivt stöd och inte ett sådant skenstöd som fallet var när det förra gången lämnades ersättning för skördeskadador. Det stöd, som då gavs, hade faktiskt inte någon nämnvärd betydelse. Det bör i stället vidtagas åtgärder i stil med vad fallet var när det gällde att bota skadorna efter svartrostens härjningar.

Det var många jordbrukare som i våras nödgades köpa sitt utsäde och sin konstgödsel på kredit, och när man nu skall ut med dessa pengar har man inga kontanter att betala med. Det är därför en trängande nödvändighet att ersättningsfrågan löses så snart som möjligt och att man ger jordbrukarna det effektiva stöd som är påkallat.

Herr HÆGGBLUM: Herr talman! Jag såg i protokollet från förstakammardebatten i förra veckan att en av jordbruksministerns partivänner, herr Gustaf Elofsson i Vä, yttrat sig mycket hänfullt om oppositionen för att den inte kommit med några förslag i fråga om hjälpen till de jordbrukare som drabbats av skördeskadador. Men det finns ju nu inte någon möjlighet att motionera i denna fråga, utan det är regeringen som har initiativet. Den första möjligheten för oss att föra saken på tal har ju åstadkommit genom denna interpellationsdebatt, och jag skall, med den kännedom jag dock har om vissa förhållanden, be att få begagna tillfället att lämna jordbruksministern ytterligare ett par råd. Han har ju redan fått ett rätt stort antal sådana, men eftersom han i interpellation

Svar på interpellation ang. åtgärder i syfte att de jordbrukare, som drabbats av höstens skördeskadorna, skola få vägledning för den närmaste tidens planläggning av jordbruksdriften.

tionssvaret glädjande nog inte talar om någon viss åtgärd utan om »åtgärder», förmodar jag att han står öppen för alla uppslag.

Jag är inte lika övertygad som herr Svensson i Ljungskile om att det överallt ligger till på det sättet, att de jordbrukare som fått skördeskadorna inte har någonting att sälja och att frågan om prissättningen på produkterna är fullkomligt betydelselös. Det finns ju en stor grupp av vårveteodlare som odlar vårvete inte för att använda det som fodersäd utan för avsalu — de har genom fodersädsodling sökt trygga sitt behov av fodersäd. Dessa jordbrukare för alltså, så vitt jag vet, dagligen och stundligen fram vårvete till försäljning, i den mån det är möjligt för dem att komma ut med skördetröskorna och sedan föra spannmålen till kvarnarna eller torkanläggningarna. Man ställs emellertid då inför det förhållandet att det vårvete, som skördats på ett så sent stadium, i många fall inte blir, även när det torkas ned, kvarnduglig vara, varför det bjuds oerhört låga priser för detsamma. Det finns, synes det mig, en möjlighet att här sätta in hjälpåtgärder, som direkt träffar de personer som är drabbade av skadorna, genom att man tillmötesgår det förslag, som väckts från förklaringsrörelsens sida om att det skall fastställas ett minimipris. Det kan visserligen sägas att därigenom blir bara vissa jordbrukare hjälpta och inte de övriga, men man får väl inte vara så avundsjuk, att man låter bli att beträda en väg, varigenom man individuellt kan hjälpa jordbrukare som drabbats av skadorna. Med den betydelse, som vårveteodlingen har för vår brödförsörjning, finns det nog skäl att uppmärksamma förhållandena för den grupp av odlare som jag här talat om. Det är givetvis möjligt att det också bland andra odlare, som odlar vårvete

för avsalu, kan finnas behov av liknande åtgärder.

Det var det ena jag ville framföra till jordbruksministern i detta sammanhang. Det andra är ett påpekande av att vi i år befinner oss i en liknande situation som den som i fjol rådde i Norrbotten och i Emådalen. Då förelåg ett särskilt förslag från jordbruksministern om direkta stödåtgärder, till vilka en begränsad summa anvisades. Såsom situationen har utvecklats i höst, i varje fall i Emådalen genom översvämningarna, är jag övertygad om att det vid sidan av mera allmänna hjälpåtgärder genom lånefonder o. d. finns ett behov av åtgärder av samma slag som de jordbruksministern föreslog i fjol. Jag misstänker emellertid, att det belopp, som ansågs lämpligt i fjol, då skadorna uppkom på våren och då man alltså hade möjlighet att delvis beså de översvämmade markerna, är otillräckligt i höst, när skadorna uppkommit på hösten, medan grödan stod på rot.

Vidare skulle jag vilja framhålla, att de mycket restriktiva bestämmelser, som fanns i jordbruksministerns proposition och i någon mån uppmjukats i jordbruksutskottet, i dagens situation kanske behöver en ytterligare uppmjukning, eftersom dessa olyckor nu drabbas oss det andra året i följd.

Vi är för övrigt tacksamma för och intresserade av de förslag som jordbruksministern kommer med. Jag är övertygad om att oppositionen inte skall bereda några svårigheter för att söka åstadkomma en lösning, om vilken vi alla kan enas.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NORUP: Herr talman! Det är egentligen inte så mycket att tillägga i denna debatt. Många önskemål har framförts och många råd har givits. Jag tycker nog, att detta inte

Svar på interpellation ang. åtgärder i syfte att de jordbrukare, som drabbats av höstens skördeskador, skola få vägledning för den närmaste tidens planläggning av jordbruksdriften.

är det lämpligaste tillfället för önskemålet om en jordbruksdebatt, men det är klart, att det är en fråga av största vikt att det ges många tillfällen, då man kan uttrycka sin vilja att hjälpa jordbrukarna. Jag kan försäkra kammaren, att min vilja i detta avseende är till finnandes, och jag skulle tro, att även regeringen i övrigt förstår vilka svårigheter en del jordbrukare råkat ut för. När jag lämnade mitt svar, utgick jag emellertid ifrån att man inte brukar ge sig in på någon viss rekommendation från regeringens sida i riksdagen, så länge en utredning om frågan pågår. Denna fråga utredes ju av jordbruksnämnden, och jag tror nog, att denna kommer att gå fram på en bredare front än vad kammarens och medkammarens ärade ledamöter har möjlighet till, såtillvida att den genom hushållningssällskapen och den fackliga organisationen kommer att undersöka förhållandena i olika delar av vårt land. När rapporterna därom inkommer har man anledning att överväga vad som är att göra.

Jag är givetvis tacksam för alla råd som givits; de kan ju alltid vara till en viss ledning, även om de väl är ungefär de reflexioner, som vilken medborgare som helst här i landet skulle göra, som något känner till jordbruk och årets skördesituation.

Denna fråga kan naturligtvis, som herr von Seth sade, diskuteras på det sättet, att man försöker finna en möjlighet att lösa frågan i alla län. Jag tror att detta skulle vara till stort gagn.

Vårt land har råkat ut för om inte en naturkatastrof så i varje fall oerhört stora skador, som för många enskilda och företagare kommer att sätta spår i deras ekonomiska liv för många år framåt, om de inte får hjälp på ett eller annat sätt. Man måste därvid konstatera, att det är det allmännas skyldighet att se till att åtgärder vidtages. Detta

kan ske först när man har fått besked om skadornas omfattning, och då kommer övervägandet om vilka åtgärder som skall företagas. Sista ordet i denna fråga var ju icke sagt i och med att jag nämnde jordbruksnämndens förslag, att man skulle bilda en fond av de anslag, som inte använts under de två föregående åren. Detta observerade också herr Hæggbloom.

Man kan naturligtvis ha olika uppfattning om vilka svårigheter som föreligger i fråga om lånemöjligheterna. Jag skall inte taga upp någon ekonomisk debatt, men jag vill dock framhålla en sak. Man talar om hypoteksföreningarnas svårigheter att lämna lån till jordbruket. Detta sammanhänger med att vissa långgivare i dag inte är så villiga att köpa hypoteksföreningarnas obligationer, därför att de har möjlighet att låna ut pengar på annat håll mot högre ränta än hypoteksföreningarnas obligationer ger. Det är ju klart, att ju mer viljan att köpa hypoteksföreningarnas obligationer minskas, desto mindre blir hypoteksföreningarnas möjlighet att tillgodose jordbrukets kreditbehov.

När det sedan gäller frågan om utformningen av bidragen, tror jag det är nödvändigt att i detta fall, efter den ingående undersökning som kommer att ske, gå ifrån generella bidrag, och detta så mycket mera som förhållandena är helt annorlunda här än i andra fall. Här är det inte fråga om jordbrukskalkylen utan om skördeskador som uppstått på grund av regn och frost, och problemet måste därför lösas individuellt.

Jag skall inte ta upp någon debatt med herr Svensson i Ljungskile om foderpriserna. Jag vill bara säga, att flera jordbrukare har ringt till mig och meddelat, att de i dagens läge blivit erbjudna ett pris av 27 öre per kilo för vårvetet. Vill herr Svensson ha lägre priser på fodersåden? Vårt jordbruk är

Svar på interpellation ang. åtgärder i syfte att de jordbrukare, som drabbats av höstens skörde-skador, skola få vägledning för den närmaste tidens planläggning av jordbruksdriften.

så komplicerat och förhållandena är så olika i olika delar av landet, där olika intressen gör sig gällande, att man på detta stadium inte kan lämna något uttömmande svar på den framställda frågan om fodersädspriserna.

Jag vill emellertid säga, att de statliga åtgärderna väl inte kan vara skuld till att vi har fått ett prisfall på fläsk. Det tycks vara inte på grund av för höga foderpriser utan snarare på grund av för låga foderpriser, som vi i dag har en så oerhört stor fläskproduktion. Det är klart att man alltid får göra en avvägning mellan fläskpris och foderpris. Den betäckningsstatistik, som redovisas månad för månad, tydde på att vi skulle få en helt annan fläskproduktion än vi nu faktiskt har fått. Det måste bero på att man inte fortfarande håller på att fodra ut de många smågrisar, som köptes i våras till så höga priser, utan de har i stor utsträckning redan levererats till slakterierna. Jag tycker synd om de småbrukare och även större jordbrukare, som i våras köpte grisar på 25—30 kilo och ännu håller på att utfodra dem — jag förstår att fläskproduktionens ekonomi då blir dålig. Nej, låt oss hålla oss till realiteterna. Jag tror ändå att de väger litet tyngre. Därmed är inte sagt, att fläskproduktionen, med de foderpriser som råder, kommer att minska så hastigt. Jag skulle tro att mycket av den brödsäd som inte är bärgad kommer att utbjudas som foder och att tillgång och efterfrågan kommer att bestämma priset på fodersåden.

Det är ganska märkligt, att denna höst har jag fått ta emot uppvaktningsar, som har begärt att staten skulle vidta åtgärder för att sänka foderpriset och andra dagar har det kommit deputationer och begärt åtgärder, som skulle höja foderpriset. Det är klart att olika intressen och olika meningar gör sig gällande. Enligt min mening får vi

väl vänta och avvakta uppskattningarna av skörde-skadorna. Först därefter kommer regeringen att ta ställning.

Herr Rubbestad säger att han tvivlar på att de siffror jag nämnde är riktiga. Men, herr Rubbestad, jag nämnde också datum när dessa siffror lämnades, och dagsläget har ju blivit oerhört mycket sämre än det var den 15 oktober. Jag reste häromdagen i mellersta Norrland och såg där hur skörden stod ute på hässjorna på skifte efter skifte. När man kände i hässjorna, fann man att där bara fanns kvar den av regnet förstörda halmen, därför att frosten hade tagit kärnan. Det är ett beklagligt förhållande, och man förstår att de jordbrukare som mötte upp var bekymrade.

Om man reser söderut till det småländska höglandet, finner man att det överallt, men kanske mest i de mellersta och östra delarna, finns oerhört stora arealer där lien eller skördemaskinen ännu inte kunnat användas. Jordbrukarna där ser naturligtvis pessimistiskt på framtiden. Det gäller här för det allmänna att vidta sådana åtgärder, att jordbrukarna känner att de får det stöd som de har räknat med i en sådan förtvivlad situation.

Jag har som sagt inte i detalj kunnat säga vad som skall göras, men det får inte fattas så, att regeringen har sagt sista ordet i frågan.

Översvämningsskadorna får väl regleras på sitt särskilda sätt. Det är kanske inte bara områdena vid Emån som har drabbats. Jag förmodar emellertid att den undersökning, som nu görs av hushållningssällskapen, kommer att redovisa skador av både det ena och det andra slaget.

Det kan naturligtvis sägas, att sådana skörde-skador inte uppträder bara vid enstaka tillfällen utan uppstår allt emellanåt. Det kan därför hända att man får överväga att reglera sådana skador genom jordbrukskalkylen eller

Svar på interpellation ang. åtgärder i syfte att de jordbrukare, som drabbats av höstens skördekadador, skola få vägledning för den närmaste tidens planläggning av jordbruksdriften.

genom att inrätta någon form av hjälpfonder. Det är ju alltid så, som någon här sade, att innan Kungl. Maj:t hinner lägga fram ett förslag är utsädesväxlar- na och gödningsräkningarna redan förfallna. Det måste därför ta en viss tid, även om statsmakterna är välvilligt inställda, innan hjälpåtgärderna kan genomföras i praktiken. När det är efter år uppstår sådana svårigheter, får naturligtvis även det förhållandet tas under övervägande. Det är så på olika områden här i livet, att det är de svåra åren som öppnar ögonen på folk, och 1952 kommer alldeles säkert att registreras som ett sårår med hänsyn till skördekadorna. Det är därför anledning att ta under övervägande vad som kan göras för att man, om dylika katastrofer skulle upprepas, skall stå färdig att ge den hjälp som på olika håll kan anses nödvändig.

Herr PERSSON i Appuna: Herr talman! Det har av denna debatt framgått, att den ogynnsamma väderleken har medfört besvärligheter vid bärgningen av årets skörd, och vi skall väl alla erkänna att den inte har varit särskilt gynnsam. Det har i debatten framhållits, att förhållandena är lite olika i olika delar av vårt land. I vissa delar har jordbrukarna klarat sig någorlunda hyggligt, medan man i andra delar har klarat sig mindre bra. Jag tror man kan säga att södra Sverige, eller i varje fall den del som jag något känner till, har klarat sig någorlunda hyggligt undan skadorna. Det är dock uppenbart, att särskilt småbruket har kommit i en besvärlig situation genom skördekadorna och att det i någon mån bör skyddas för det inkomstbortfall som har ägt rum.

Det är även en annan sak, som jag skulle vilja dra fram i denna diskussion. Man gör ju vid olika tillfällen gällande, att jordbruket till varje pris

skall kompenseras för inkomstbortfall och hållas skadeslöst, så att det inte behöver ta några som helst förlustrisker. Om man läser tidningspressen nu om dagarna, får man besked om att den ena fabriken efter den andra varslar om permitteringar. Man kan då fråga sig, om arbetarna, som många gånger blir ställda utan försörjningsmöjligheter, kan rikta samma krav till statsmakterna på kompensation för det inkomstbortfall de nu oförskyllt har blivit utsatta för.

Herr von Seth sade att vi bör vara mycket försiktiga med att inte ställa konsumenter och producenter i strid mot varandra. Jag tror det vore ganska värdefullt om jordbrukarna ville uppmärksamma det ordet.

Jag skulle vilja sluta med att säga ett par ord till herr Rubbestad. Jag hoppas att herr Rubbestads partivän på jordbruksministerposten inte tar alltför mycket intryck av vad herr Rubbestad har anfört i denna debatt — jag tror för övrigt inte det är många som tar intryck av det. Herr Rubbestad säger, att om vi skall ha bidrag, skall det vara generella arealbidrag. Om herr Rubbestad sätter sig ned och funderar över hur det förslaget skulle utfalla för småbrukets del, tror jag herr Rubbestad kommer att gå fram till talmannen och be om ursäkt för vad han låtit skriva in i dagens protokoll.

Herr RUBBESTAD (kort genmäle): Herr talman! I motsats till herr Persson i Appuna hoppas jag att jordbruksministern skall ta hänsyn till de synpunkter som jag framförde. Skall man lämna någon hjälp åt jordbrukarna, tror jag man måste följa den linje jag föreslog, och jag kan inte förstå att det behöver väcka anstöt hos andra. Om herr Persson hade ett litet jordbruk tror jag att även han skulle vara nöjd med att få ersättning för den skada,

Svar på interpellation ang. åtgärder i syfte att de jordbrukare, som drabbats av höstens skördeskador, skola få vägledning för den närmaste tidens planläggning av jordbruksdriften.

som missväxten kunde ha åstadkommit på hans lilla jordbruk. Har han ett litet jordbruk, blir ju avkastningen liten även om skörden är god, och blir det missväxt, får han enligt mitt förslag kompensation för skördeminskningen till precis samma belopp som han har förlorat, och då bör han ju vara nöjd.

Herr PERSSON i Appuna (kort genmäle): Herr talman! Om herr Rubbestad vid något tillfälle skulle vilja göra mig sällskap till Östergötland, skulle jag visa honom en gård på 800 tunnland, som har klarat sin skörd. Låt oss säga att den skulle få 200 kronor per tunnland. Så finns där också en liten gård i skogen på 6—7 tunnland, som inte har fått in sin skörd. Brukaren av den första gården, som fått in skörd från 800 tunnland, skall alltså få ett generellt bidrag. Kan det vara riktigt, herr Rubbestad?

Herr RUBBESTAD (kort genmäle): Herr talman! Jag framhöll tydligt i mitt anförande, att det endast var de som hade lidit skördeskador som skulle ha ersättning, och jag förmodar att det skall gå mycket lätt att med hushållningssällskapens hjälp få reda på vilka som har lidit skada. Då skulle den där gården på 800 tunnland, som inte har lidit någon skada, inte få ersättning, men det lilla jordbruket skulle få ersättning i den mån det hade lidit skada.

Herr SVENSSON i Ljungkile: Herr talman! Jag tycker att herr Perssons i Appuna reaktion mot de generella bidragen är sympatisk. Synd bara att den inte kom fram redan i våras, då det hade varit rätt befogat att ge till känna en principiell inställning i det hänseendet.

När jordbruksministern säger att de statliga åtgärderna knappast kan vara skuld till priset på fläsk, så får jag ju säga att tiderna förändrats och argu-

mentationen med dem, ty det var ju det verkliga standardargumentet i våras, att dessa prishöjningar var nödvändiga för att få tillräckligt med fläsk.

Svenska Landsbygden, bondeförbundets huvudorgan, skrev att herrar Ohlin och Svensson, som inte har något ansvar och inte bryr sig om att ta något ansvar, kan ju föreslå en begränsning av grispremierna. Men regeringen, som handlar under ansvar, kan med hänsyn till behovet av att stimulera produktionen på fläsk icke göra på det sättet. Vi har ju hört ända långt in på sommaren, att det var nödvändigt att på detta sätt styra produktionens inriktning. Nu kommer jordbruksministern och säger, att till vad som här har hänt har de statliga åtgärderna ingen skuld. Vad statliga åtgärder då spelar för roll i detta sammanhang återstår att utreda.

Jordbruksministern säger vidare — där hängde han väl upp sig på att jag inte gav någon tidsangivelse — att de, som köpte 25- och 30-kilos grisar i våras och har dem kvar ännu, driver en ekonomisk fläskproduktion. Ja, jag känner också den skånska produktionstypen. De som har köpt grisar på 25 å 30 kilo och som driver dem med skummjolk och säd, har haft dem färdiga för länge sedan, det vet jag. Men det finns många uppe i landet, som har köpt grisar mycket senare. De höga smågrispriserna stod sig ju till rätt nyligen, och det finns många som under våren köpte smågrisar, inte 30-kilos grisar utan 12- å 15-kilos grisar. De ämnade inte driva dem så kraftigt under sommaren utan göda dem först när skörden kom in, den lilla skörd som man kan få på ett småbruk. Det finns många som är i den belägenheten.

Jag tror nog att jordbruksministern för sin egen del gör klokt i att tala och argumentera på ett sådant sätt, att man känner igen sig inte bara i Skåne utan även i Mellansverige, i Norrland och

Svar på interpellation ang. åtgärder i syfte att de jordbrukare, som drabbats av höstens skördeskadador, skola få vägledning för den närmaste tidens planläggning av jordbruksdriften.

litet varstans i detta mycket långa och mycket växlingsrika land.

Jordbruksministern säger vidare, att någon har uppgivit att man kan köpa vårvete till 27 öre per kilo. Jordbruksministern sade inte att någon hade sålt utan att någon hade velat köpa till det priset. Det kan ju vem som helst vilja göra, om man kommer åt. Men det vetefodermjöl, som finns i statens hand och som staten sätter pris på, kostar 50 eller 51 öre per kilo. Oljekraftfoder kostar också 50 öre, för att nu inte tala om hönsfoderblandningarna. För korn begär man åtminstone i de bygder, där jag är verksam, 43 öre. Det har jag undersökt under veckoskiftet. Det är ju möjligt att man på något annat håll kan köpa till ett något öre lägre pris, men det jag nu nämnt är i varje fall det officiella pris, som också Lantmännens centralförening håller.

Jag förstår mycket väl, att jordbruksministern får uppvaktningar både från dem som vill höja eller hålla uppe foderpriset och från dem som vill sänka det, ty detta är en kontroversiell fråga bland jordbrukarna. En del är säljare, andra är köpare. Både säljare och köpare är jordbrukare. Det är framför allt de många små, av skördeskadador drabbade jordbrukarna, som är köpare. Jag tror därför att det finns ett eller annat hundratuseental, som i den situationen väntar på att få se vilkendera jordbruksministern lyssnar mest på, på dem som skall sälja eller på dem som skall köpa i denna svåra situation.

Jag tror det är nödvändigt att pröva åtgärder från statsmakternas sida för att här bringa hjälp, men då bör man inte heller försumma att pröva möjligheterna att åstadkomma en sådan rimlig utjämning jordbrukarna emellan, som sänkt foderpris kan innebära. Att i det sammanhanget skjuta fram frågan om den skadade brödsäden tror jag inte är riktigt, ty skulle man vilja lösa pro-

blemet på det sättet, skulle man ju kunna pröva herr Hæggbloms tanke, att favorisera den skadade brödsäden utan att för den sakens skull hålla det allmänna foderpriset uppe.

Vidare säger jordbruksministern att man skall ta ståndpunkt, när man fått närmare besked. Det förstår jag. Det är en rimlig hållning när det gäller dessa speciella problem. Däremot förhåller det sig ju på det sättet, när det gäller fodermarknaden, att ju längre man väntar med att ta ståndpunkt, desto mera komplicerat blir det.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NORUP: Herr talman! Herr Svensson i Ljungskile säger, att jag inte skall se saken bara ur de skånska svinuppfödarnas synpunkt utan även ta hänsyn till hur de tänker i mellersta Sverige och i Norrland. Herr Svensson säger att där köper man grisar, som väger 12 å 15 kilo, och dem tar det längre tid att föda upp. Men herr Svensson talar inte om att grisarna inte kostar 100 kronor styck, när de inte väger mer än 14 å 15 kilo, utan betingar då ett lägre pris. I det fallet tar det också längre tid att föda upp grisarna. Men om de inte vägde mer än 12—15 kilo i våras och man föder upp dem, inte efter skånska förhållanden utan efter norrländska och mellansvenska förhållanden och inte har dem färdiga ännu, så förstår jag att de, som föder upp grisarna på det sättet, inte gör någon ekonomisk förtjänst.

Smågrispriserna har ju länge hållit sig höga. Men trots de höga foderpriser som varit rådande står vi i dag i den situationen, att vi har 5 000 ton fläsk i lager. Det är uppenbart att vi har för stor produktion. Det blir nödvändigt att se till att tillgång och efterfrågan på foder anpassas härefter.

Det är klart att olika meningar har gjort sig gällande. Så är ju alltid fallet.

Svar på interpellation ang. åtgärder i syfte att de jordbrukare, som drabbats av höstens skördeskador, skola få vägledning för den närmaste tidens planläggning av jordbruksdriften.

Jag försäkrar herr Svensson att när jag skall ta ställning till dessa problem, kommer jag inte att lyssna ensidigt till någondera av parterna. Det är angeläget att avväga prissättningen så, att man åstadkommer så stor rättvisa som möjligt.

Dessa ting kan man ju hålla på att diskutera hur länge som helst. Foderpriserna hör ju inte direkt samman med skördeskadorna och de åtgärder, som skall vidtagas med anledning därav. Jag har tidigare framhållit, att skördeskadorna kan man inte ta ställning till förrän man får frågan mera utredd.

Herr SVENSSON i Ljungskile (kort genmäle): Herr talman! Vi behöver kanske inte längre hålla på att diskutera denna grisuppfödning, men det finns ju, herr jordbruksminister, många i detta land som köper sina smågrisar vid en sådan tidpunkt, att slutgödningen infaller när skörden är bärgad. Även de som gjort detta fick betala det höga priset. Om de nu inte kunnat bärga skörden, står de nu i den svåra situation, som jag från början talat om.

Herr PETTERSSON i Dahl: Herr talman! Det är inte så underligt att en interpellation framställs angående skördeskadorna, när man tänker på hur det är i stora delar av landet. Jag förstår mycket väl att den kommit från Jönköpings län. Jag får säga att jag tycker att interpellantens anförande var mycket moderat, och han var tydligen också tämligen överens med jordbruksministern. Han såg saken på så sätt, att här skall vi försöka hjälpas åt att komma till en så långt möjlig enhällig lösning av problemet. Han ville också överbrygga klyftan, eller vi kan säga schismen, mellan producenter och konsumenter.

Jag tycker att allt detta är mycket lovvärt. Men det glädde mig också, när

han tog upp den tanke, som jag berörde i interpellationsdebatten i onsdags, nämligen den att man skulle försöka komma ifrån de ständigt återkommande förslagen för att tillfälligtvis lösa uppkomna skördeskador, och komma fram till förslag om ett annat system till lösning av frågan. Jag nämnde då försäkringsformen. Jag jämförde detta med den möjlighet, som vi nu har för att hjälpa ofrivilligt arbetslösa. Man kan ju tänka sig att staten lämnar ett bidrag, ett ganska rundligt kanske, det vore bättre detta, och att jordbrukarna själva bidrage med något. Detta system är förresten redan knäsat i den så kallade epizootilagen, som vi antog för några år sedan, när mul- och klövsjukan härjade.

Jag begärde ordet, herr talman, när jag hörde grispremierna dyka upp igen från valdebatten, och det är herr Svensson i Ljungskile som har fört fram den frågan. Herr Svensson i Ljungskile säger här, att det i våras var en fullständig felaktig bedömning att stimulera fläskproduktionen; nu ser vi resultatet.

Han sade också till jordbruksministern, att det är klokt att inte argumentera för mycket. Jag tror att det argumentet kan vi rikta tillbaka till herr Svensson i Ljungskile. Hurdant var läget i våras, herr Svensson? Jo, grispremierna skulle stanna vid 20 grisar enligt folkpartiet; i princip var vi alltså överens. Det var också en stimulans.

Jag skulle vilja nämna om hur förhållandena var i Hallands län. Hallands län ligger ju bra till i fråga om fläskproduktionen, även om det naturligtvis inte kan jämföras med Skåne. Uti Halland har det visat sig att medeltalet av grispremierna i samtliga tre slakteriföreningar och slakterier går till 200 kronor per leverantör. Om jag tar varje slakteriområde för sig, visar det sig, att medeltalet blir för södra delen, dit Halmstad hör, 250 kronor, för den mellersta delen 170 kronor och för norra

Svar på interpellation ang. åtgärder i syfte att de jordbrukare, som drabbats av höstens skördeskador, skola få vägledning för den närmaste tidens planläggning av jordbruksdriften.

slakteriföreningen 120 kronor. Hade vi följt herr Svenssons i Ljungkile och herr Ohlins linje hade det kunnat gå upp till 300 kronor. I realiteten hade det alltså blivit ungefär samma resultat. Nu är det naturligtvis en och annan som får mera än detta, men de flesta som får detta tillägg, jag säger detta lilla tillägg, är småbrukare. Jag tror inte det är mycket att förfasa sig över.

Sedan skall vi också komma ihåg varför det kom till. Det var ju för att täcka det stora gapet i kalkylen. Det förelåg en stor brist där och vi stod också i begrepp att höja lantarbetarlönerna; det var också nödvändigt att få täckning för denna löneförhöjning.

Nu försökte herr Svensson i Ljungkile argumentera fram, att det kunde vara en klok lantbrukaråtgärd att försöka få grisarna att växa sakta. Herr Svensson har lagt sig vinn om att tala om för oss hur det går till bland svinuppfödarna. Det är ju klart att har man köpt grisarna i våras för 100 à 110 kronor och man inte säljer dem förrän nu blir förtjänsten dålig. Men jag tror det är riktigt som man gör i de fläskproducerande trakterna. Där försöker de kunniga jordbrukarna att få grisarna att växa så fort som möjligt, ty det är det mest ekonomiska.

Herr Svensson i Ljungkile sade att när det gällde foderpriset i våras, så satte han ett frågetecken i kanten, och det är riktigt. Det gjorde han. Han hade avgivit en reservation, som egentligen innebar, att Kungl. Maj:t skulle ha möjlighet att om skörden blev god sänka priserna och om den blev dålig höja dem. Tycker herr Svensson nu att den är god eller dålig? Jag erkänner att för de jordbrukare, som i tid har lyckats bärga skörden, är den nog ganska god, men för dem som fått foderskador blir den kolossalt dålig. Skall vi gå in för att den ene jordbrukaren skall hjälpa den andre? Det är möjligt att det är folk-

partiets nya linje. Jag hörde i valrörelsen att herr Ohlin i radio talade om att man skulle differentiera, så att det större jordbruket skulle få mindre än det mindre jordbruket. De som fått god skörd, skulle få, kan man säga, lämna ifrån sig och ge kompensation till dem som fått dålig. Men då får vi väl också gå in för den principen även när det gäller andra näringar. Det är väl inte bara jordbruket som skall komma i klämna.

Det må förlåtas mig, om jag tar upp ett närliggande exempel. Det finns en ledamot här i kammaren som jag då tänker på och som kan svara om han vill. Jag tar skofabriken Oscaria. Det är ett mycket stort och jag skulle tro välskött företag. Det finns alltså anledning anta, att det lämnar sin innehavare en ganska god förtjänst. Skall vi då driva det därhän, att vi säger att när detta stora företag kommit upp till tillräckligt stor produktion och produkterna kan säljas billigare så skall det ge kompensation åt de många små skofabriker, som är i sämre läge än Oscaria?

Då det gäller foderpriserna hade herr Svensson i Ljungkile framställt ett yrkande i våras — det var i folkpartiets reservation i jordbruksutskottet — om att vi skulle ha billigare hönsfoder, 40 kronor för 100 kilo. Det var självklart att det var bra för de hönsuppfödande småbrukarna. Men det har ju den egenskapen, att det är ett alldeles utmärkt foder för svin. Det är ett av de bästa tänkbara foder för grissuggor för att få fram fina, välvuxna och blanka smågrisar. Det duger också utmärkt till gödsvin, och det är även bra för ungdjuret och mjölkkor. Om det skulle vara någon mening med ett dylikt yrkande med standardiserat billigt hönsfoder måste det ju komma dem till godo som man avsett att hjälpa, och då får vi gå in för en fullständig ransonering

Svar på interpellation ang. åtgärder i syfte att de jordbrukare, som drabbats av höstens skördeskador, skola få vägledning för den närmaste tidens planläggning av jordbruksdriften.

— socialisering. Då kommer vi in i Krångelsverige, om vi inte har varit där förut. Jag frågade herr Svensson i Ljungskile i debatten i våras, hur det egentligen skulle gå till. Jag fick emellertid inget svar, men det är möjligt att jag kommer att få det i dag eller senare.

Jag tror, herr talman, att när det gäller skördeskadorna får vi försöka gå fram den väg, som interpellanten visat, och pröva oss fram och försöka bli så eniga som möjligt.

Det må förlåtas mig om jag tar upp en annan sak, efter det som herr Hæggbloom yttrat här. Han menade, att man skulle ha garantipris för vårvete åt de odlare, som hade fått skördeskador. Han menade väl det vårvete, som nu inte kan säljas till högre pris än exempelvis det som jordbruksministern nämnde, d. v. s. 27 öre. Det stämmer emellertid dåligt överens med den uppfattning, herr Hæggbloom hade i våras, att vi skulle ha fri prisbildning på jordbrukets produkter.

Herr SVENSSON i Ljungskile (kort genmäle): Herr talman! Jag skall inte närmare kommentera herr Petterssons i Dahl medeltalsberäkningar när det gäller grispremierna. Det är ju självklart, att man enligt folkpartiets förslag hade kunnat gynna det stora flertalet, som herr Pettersson i Dahl säger, utan att stimulera de speciellt stora besättningarna. Man må låta vilken uppfattning man vill om det, men kvar står det faktum, att herr Pettersson i Dahl i dagens läge kan känna behov av att tugga om den saken för att understryka sitt partis ståndpunkt och det förstår jag inte. Men ifall herr Pettersson i Dahl anser, att det är fördelaktigt att påminna svenska folket om det, må det vara hans ensak.

Det är alldeles riktigt, att vi i våras rekommenderade, att regeringen skulle få en anmaning och en fullmakt att

ompröva foderpriserna i höst. Nu frågar herr Pettersson i Dahl mig: Är skörden god eller är den dålig? Ja, herr Pettersson i Dahl har ju liksom jag suttit och lyssnat på en föredragning om den saken. Skörden är ju i sitt ursprungliga skick alldeles enastående god. Vi har ju enligt augustirapporten en foderskörd på över 2 miljoner ton, den största fodersäd vi har haft sedan 1930-talet, och därtill en mycket god skörd av brödsäd och större lager än man från början tänkte sig. Skörden är, det vet herr Pettersson i Dahl lika bra som jag, ursprungligen mycket god. De som lyckades få in skörden har ju fått det bra. Emellertid tycker jag att det är alldeles klart, att den nuvarande situationen, då vissa jordbrukare drabbats av oerhörda svårigheter, utgör en extra anledning till omprövning av saken.

Jag konstaterar, att herr Pettersson i Dahl nu liksom i våras argumenterar till förmån för det större jordbruket i alla sammanhang.

Herr talman! Låt mig bara till slut säga, att jag inte givit till känna någon principiell uppfattning om huruvida grisarna skall växa fort eller sakta. Jag har bara konstaterat förhållandena sådana de faktiskt är.

Herr von SETH (kort genmäle): Herr talman! Då jag framställde denna interpellation, var mitt syfte att vi skulle få diskutera saken för att kunna gagna de av missväxt och dåligt skördeväder hårt drabbade jordbrukarna. Det är alldeles självklart, att var och en har rättighet att från denna talarstol framföra vad han vill, men jag kan inte underlåta att konstatera, att herr Svensson i Ljungskile med sina inlägg knappast bidragit till att gagna de av skördeskadorna hårt drabbade jordbrukarna.

Svar på interpellation ang. åtgärder i syfte att de jordbrukare, som drabbats av höstens skördeskador, skola få vägledning för den närmaste tidens planläggning av jordbruksdriften.

Herr OHLIN (kort genmäle): Herr talman! Får jag bara till herr von Seth säga, att ingen talare, väl icke heller herr von Seth, har bestritt det intima samband, som finns mellan den på vissa håll skadade skörden och behovet av att köpa fodersäd, varför priset på denna fodersäd onekligen är en faktor av betydelse i detta sammanhang.

Jag har emellertid inte begärt ordet för att påpeka detta utan för att säga ett par saker till herr Pettersson i Dahl. Han konstaterade i polemik med mig en sak, som jag betraktar som närmast sensationell. Herr Pettersson i Dahl säger, kort uttryckt, att eftersom det inom vissa andra näringsgrenar, där man inte har någon reglering av jordbruksregleringens typ, inte förekommer olika priser och utjämningsåtgärder företagen emellan, bör detta heller icke förekomma inom jordbruket. Herr Pettersson i Dahl tar alltså avstånd från att jordbruksregleringen innehåller rätt långtgående åtgärder, som avser att trygga en likvärdig standard för det mindre jordbrukets del, åtgärder, som naturligtvis är av differentierande natur. Jag har, liksom riksdagen hittills har haft och i likhet med regeringen och bondeförbundet, en rakt motsatt mening. Jag anser att jordbruksregleringen bör innehålla sådana element, som skyddar det mindre jordbrukets inkomststandard. Jag menar att det finns starka skäl — det förefaller som om jordbruksministern ansåg detsamma — för att man i jordbruksregleringen i förväg räknar med möjligheten av sådana händelser som svartrosten i fjol och skördesvårigheterna i år, så att man kan tillgripa erforderliga åtgärder tidigare än som skett.

Sedan vill jag, herr talman, säga till jordbruksministern, att visst är det bra att undersöka och pröva med omsorg. Det bör naturligtvis ske. Visst bör man

överväga, innan man tar ställning. Jag vill emellertid uttrycka den förhoppningen, att jordbruksministern inte kommer att överväga hela vintern, vilket skedde förra gången beträffande svartrosten, så att det sedan blir så svårt att genomföra individuellt differentierade åtgärder, som det blev i våras beträffande vetet. Jag hoppas, att jordbruksministern i höst — just med tanke på det onekligen berättigade behov som här finns av åtgärder för ett ganska stort antal jordbrukare och med hänsyn till det berättigade önskemålet, att de snarast får besked — så snart som möjligt är i tillfälle att ta ställning och föreslå lämpliga åtgärder.

Herr PERSSON i Appuna (kort genmäle): Herr talman! Herr Svensson i Ljungskile var glad över att jag hade förkastat generella metoder för att klara skördeskadorna. Han var litet bekymrad över att det inte hade kommit till synes i våras, men läget var helt anorlunda då. Man hade då konstaterat att svartrostskador inträffat tämligen allmänt.

Sedan får jag säga ett ord till herr Rubbestad. Han har efter ett par repliker försökt förklara, att han inte menade vad han sagt från talarstolen, och då är det klart, att jag har missuppfattat honom. Annars fick jag nog den uppfattningen, att han sade att det inte var farligt med generella subventioner.

Jag skall sluta med att säga, att nu har svinpolitiken kommit med och folkpartiets båda idépolitiker har deltagit i debatten. Detta är kanske då den idépolitiska debatt, som Dagens Nyheter frågat efter. Det är kanske den, som nu kommer fram i slutet av denna interpellationsdebatt.

Herr RUBBESTAD (kort genmäle): Herr talman! Jag vill säga till herr Pers-

Svar på interpellation ang. åtgärder i syfte att de jordbrukare, som drabbats av höstens skördeskador, skola få vägledning för den närmaste tidens planläggning av jordbruksdriften.

son i Appuna, att vad jag sade från talarstolen menar jag, och det har jag sagt hela tiden. Att herr Persson i Appuna inte tycks fatta saken kan jag inte hjälpa.

Herr **PETTERSSON** i Dahl: Herr talman! Herr Svensson i Ljungskile menade, att jag kanske hade behov av att föra fram dessa synpunkter för mitt partis del. Jag har haft ett behov, herr Svensson i Ljungskile, att polemisera en smula mot herr Svensson i Ljungskile, och jag har gjort detta sakligt. Jag vet inte om herr Svensson i Ljungskile uppträtt här, därför att han haft behov att dokumentera folkpartiets linje beträffande skördeskadorna.

Herr Svensson i Ljungskile säger, att vi har den största foderskörden sedan 1930-talet. Det tror jag är riktigt, i fall den nu blir bärgad, men jag har frågat herr Svensson om han menar, att vi skall försöka clara mellan dem, som fått en god och bärgad skörd, och dem, som inte fått någonting alls på grund av skördeskador. På detta har jag inte fått något svar.

Sedan säger herr Svensson i Ljungskile, att det är precis som i våras: jag pläderar för de större jordbruken. När vi hade jordbruksdebatten i våras — om jag får påminna om den — hade vi olika mening, herr Svensson i Ljungskile och jag. Jag sade då tydligt och klart ifrån, att det inte räckte med bara producentbidrag utan att det mindre jordbruket måste ha även annan hjälp. Jag tror det finns möjlighet att lämna hjälp till det mindre jordbruket även på annat sätt.

Sedan påminde jag då om att två utredningar för närvarande sysslar med frågan om hjälp åt det mindre jordbruket. Den ena har nuvarande jordbruksministern tillsatt, den andra har utsetts av förutvarande jordbruksministern Sträng. Jag tror det finns anled-

ning att vänta tills resultatet av dessa utredningar föreligger.

Herr Ohlin säger att jag tar avstånd från jordbruksregleringen och det skydd som den ger det mindre jordbruket. Det är regel från herr Ohlins sida, att när det är debatt i en viss fråga, så kommer herr Ohlin och talar om något annat. Vem är det som tagit avstånd från jordbruksregleringen? Det är väl folkpartiet, som försöker att krängla till det och lägga upp det på ett sådant sätt, att man ovillkorligen ställer den ene jordbrukaren emot den andre. Tror ni att ni har någon möjlighet att gagna jordbruket genom att på detta sätt splittra jordbrukarna från norr till söder, mindre mot större? Vi är jordbrukare allesamman, odlar svensk jord och producerar livsmedel, och varken den ene eller den andre bör vara i strykclass.

Sedan säger herr Ohlin, att jag hade ställt en märkvärdig fråga, när jag fört in debatten på andra yrken än jordbruket. I den interpellation, som herr Ohlin lade fram och som vi debatterade i onsdags och torsdags, fanns det en passus, där herr Ohlin talade om att det större jordbruket hade överkompen-serats jämfört med andra näringar och yrken. Det kunde väl inte uppfattas på annat sätt, herr Ohlin, än att herr Ohlin menar att jordbruket är överkompen-serat såsom yrke i förhållande till andra grupper. Jag frågade herr Ohlin, på vad sätt detta skulle skett, men jag fick inte något svar. Det är möjligt att det kan komma svar på detta senare, om inte nu så kanske en annan gång.

Herr **SVENSSON** i Ljungskile: Herr talman! Herr Pettersson i Dahl har i något ironisk ton försökt sätta folkpartiets konkreta förslag i samband med dess ideella uppfattning. Det är mycket enkelt, herr Pettersson i Dahl, det är helt enkelt fråga om rättvisa åt olika

Svar på interpellation ang. åtgärder i syfte att de jordbrukare, som drabbats av höstens skördeskador, skola få vägledning för den närmaste tidens planläggning av jordbruksdriften.

håll. Det är inte någon dålig ideell grund att man inte skall glömma bort småfolket, när det gäller jordbrukspolitiken.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **NORUP**: Herr talman! Herr Ohlin bad mig att jag inte skulle vänta så länge som i fjol. I fjol kom det in en skrivelse den 2 oktober från statens jordbruksnämnd, som påpekade skador av svartrost. Redan den 19 oktober avlämnades proposition. Jordbruksutskottet behandlade sedan frågan, som var färdig att behandlas i riksdagen den 27 november. Saken har följaktligen inte förhalats av jordbruksministern. Jag medger emellertid gärna, att det tog tid innan saken blev praktiskt utformad, men jag försökte i varje fall att så fort som möjligt åstadkomma ett förslag.

Herr **OHLIN**: Herr talman! Till jordbruksministern skall jag be att få säga, att de långtsyftande åtgärderna med anledning av svartrosten var ju inte de där blygsamma lånemöjligheterna på höstsidan, utan det var svartrostbidragen på 150 kronor per hektar. Om jag inte missminner mig kom jordbruksministern inte med förslag därom förrän någon gång fram på vårkanten, och det var när man då diskuterade, hurvida det var möjligt att differentiera åtgärderna, som det förklarades att nu är det för sent att skilja på de jordbrukare som haft och som inte haft svartrostskador.

Herr **PETTERSSON** i Dahl vände sig nu åter igen emot att man skiljer på hur jordbrukspolitiken verkar för stora jordbrukare och för små jordbrukare. Det kallas åter igen för att splittra jordbrukarna. Det är tydligen så, att man inom bondeförbundet vill komma bort ifrån denna synpunkt om rättvisa åt olika grupper. Men nu har ju jordbruksminis-

tern själv denna gång, om jag inte missuppfattat honom, klart gått in för att man i den aktuella frågan skulle försöka vidtaga åtgärder som var differentierade och hjälpa just dem som drabbats av skördeskador. En åtgärd just av den typen, att man behandlar olika grupper av jordbrukare olika med hänsyn till de olika förutsättningarna, tror jag faktiskt är riktig och nödvändig, om man vill nå det som herr Svensson i Ljungskile talade om och har talat om så många gånger med all rätt i detta sammanhang: en enkel sak, en sak som man kan skämta över om man vill, men som inte är utan betydelse — rättvisa.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **NORUP**: Herr talman! Jag skall inte ta upp någon debatt med herr Ohlin om rättvisa. Jag är inte övertygad om att professor Ohlin ensam företräder rättvisan. Jag har intresse även för småbruket, och det har samtliga riksdagspartier haft och kommer nog också att ha i fortsättningen. Jag tror inte att folkpartiet helt kan lägga beslag på intresset för småbruket.

Vad sedan gäller ersättningarna för vete var det ju så, att det dröjde lång tid innan jordbrukskalkylen kunde slutbehandlas på grund av de pågående förhandlingarna om lantarbetaravtalet. Det var ju i samband med utfyllandet av den brist i jordbrukskalkylen, som visade vad jordbrukarna hade rätt att få, som saken klarades upp. Jag medger gärna att det dröjde lång tid, innan detta kunde ske, men det skedde dock så fort som möjlighet gavs därtill. Å andra sidan har jag blivit starkt klandrad från en del håll för att jag haft alldeles för bråttom, till och med av professor Ohlin och honom närstående tidsningsorgan.

Herr **PETTERSSON** i Dahl: Herr talman! Det är ju så, herr Ohlin, att vi

Svar på interpellation ang. åtgärder i syfte att de jordbrukare, som drabbats av höstens skörde-skador, skola få vägledning för den närmaste tidens planläggning av jordbruksdriften.

har en differentierad jordbruksreglering, och jag skulle tänka mig att till och med herr Ohlin måste erkänna att den är så avvägd, att i den mån det är möjligt kompenseras det mindre jordbruket genom producentbidrag, mjölkbidrag o. s. v. Man har också försökt andra vägar. Men, herr Ohlin, det var inte detta jag frågade om, utan jag ställde en fråga, grundad direkt på herr Ohlins egen interpellation. Om herr Ohlin tar ett jordbruk som omsätter 75 000 kronor per år, på vad sätt är detta överkompenserat jämfört med andra yrkesgrenar, som också omsätter 75 000 kronor per år? Vill herr Ohlin precisera det? Det kan vara en mindre industri, ett hantverk el. dyl.

Herr OHLIN: Herr talman! Får jag först säga till jordbruksministern, att när frågan om svarstrostskadorna diskuterades på hösten, föreslog man från vår sida en del blygsamma men dock något längre gående åtgärder än från regeringens sida, men de avvisades. Regeringen ville tydligen inte då vidtaga snabba åtgärder, herr statsråd, för att konstatera svarstrostskadornas omfattning inom olika distrikt och för olika jordbruk. Även om man inte kunde göra den definitiva jordbruksregleringen då, var det väl inget som hindrade att man sagt, att här får göras mer längre fram, men först måste det konstateras, hur skadorna var fördelade. Eftersom alla visste att det skulle bli betydligt högre löner för lantarbetarna, hade man mycket väl kunnat förbereda vissa åtgärder redan under vintermånaderna, även om det definitiva förslaget i jordbruksregleringen i sin helhet inte kunde läggas fram förrän senare. Jag tror därför att det är uppenbart, att det funnits möjlighet att handlägga den frågan på ett mera energiskt sätt under vintern.

Herr Pettersson i Dahl har nu — i motsats till herr Svensson i Ljungskile

försökt att vidga debatten till att gälla jordbruksregleringen över huvud. Det är inte så, att jag beskyllt herr Pettersson i Dahl för att vara märkvärdig genom att jämföra med andra näringsgrenar, utan jag sade att det var märkvärdigt att han menar, att därför att det var på ett visst sätt inom vissa näringsgrenar, skulle det vara så också inom jordbruksregleringen. Detta sade han, fastän han nu delvis försöker att komma ifrån det. Men herr Pettersson i Dahl vidgar frågeställningen och ställer för andra gången en direkt fråga till mig. Då får jag lov, herr talman, ehuru jag tänkt ta upp saken i annat sammanhang, att be att få ta några minuter i anspråk för att mycket kort tala om hur jag tänker mig densamma. Jag skall emellertid be att mera utförligt få återkomma till saken vid ett annat tillfälle.

Om företag av viss storlek inom jordbruket har en övernormal räntabilitet, som det större jordbruket har haft flera år, och om det allmänna likväl väljer sådana metoder för att öka den samlade inkomsten inom jordbruket, att man med kontanta subventioner tillför även dessa större jordbrukare extra inkomster, då menar jag att man är rätt långt inne på att behandla företag av denna storlek inom jordbruket efter andra normer än företag av liknande storlek inom andra näringsgrenar. Det är därför jag har sagt följande enkla ting, som jag nog tror att herr Pettersson i Dahl mycket väl förstår: Skulle man inte kunna göra en undersökning, huruvida det allmänna, när det tar ställning till prissättningsproblemen inom olika näringar, utgår ifrån analoga normer, samma grunder, när det gäller den ena näringsgrenen som den andra.

Jag har då sagt, i varje fall en gång eller kanske två, att man har att utgå — från vissa kalkyler, vissa kostnader.

Svar på interpellation ang. åtgärder i syfte att de jordbrukare, som drabbats av höstens skörde-skador, skola få vägledning för den närmaste tidens planläggning av jordbruksdriften.

Man har att se hur det allmänna behandlar t. ex. de fasta kostnadernas storlek vid sjunkande produktionsvolym. Man har även andra kostnadsproblem, där det är lätt att göra jämförelser mellan priskontrollnämndens beräkningar å ena sidan och å andra sidan jordbruksnämndens sätt att kalkylera. Det går bra att göra sådana jämförelser. Regeringen har inte velat göra dem. Jag är glad över att herr Pettersson i Dahl har den uppfattningen, att det inte skulle vara ur vägen att göra jämförelser mellan olika näringsgrenar. Han har gjort en mycket djärv sådan. Jag hoppas, att herr Pettersson i Dahl skall stödja mig i mina ansträngningar att i denna fråga få till stånd en jämförelse. Det går att förena hänsyn till sådana jämförelser med det som vi är överens om, nämligen trygghet åt den svenska livsmedelsproduktionen i dess helhet, så att vi får en för producenter och konsumenter tillfredsställande total produktionsvolym. Det går också att förena detta med särskilda åtgärder till det mindre jordbrukets fördel, vilka åtgärder är nödvändiga för att man skall kunna tala om en likvärdig standard. I orden »likvärdig standard» ligger just en jämförelse mellan det mindre jordbrukets folk å ena sidan och motsvarande folkgrupper i andra näringsgrenar å andra sidan. När man bygger en så stor del av vår jordbrukspolitik just på denna jämförelse, är det då egendomligt att begära *en jämförelse mellan jordbruket och övriga näringsgrenar, som även avser de större företagen?* Det förefaller mig alldeles naturligt att jämföra företag inom jordbruket och andra näringsgrenar, en jämförelse som icke blott gäller de mindre företagen och där arbetande utan även de större. Det är en enkel sak som jag föreslagit och som jag tror är alldeles naturlig och berättigad.

Sedan vill jag, herr talman, för att

det inte skall bli något missförstånd säga, att om jag har fattat diskussionen rätt, råder det i dag — och det kanske även blir fallet när jordbruksministern senare framlägger sina förslag — beträffande det som i mera inskränkt mening är problemet i denna debatt, nämligen skörde-skadorna och inställningen till dem, en större enighet än som brukar vara fallet i jordbrukspolitiska debatter. Jag vill endast konstatera, att vi är överens om att det här föreligger ett allvarligt problem. Vi är överens om att det är av stor vikt, att det allmänna genom den utredning, som pågår, skyndsamt och på ett detaljerat sätt konstaterar hur stora skadorna är. Vi är också överens om att frågan är brådskande och att de åtgärder, som skall vidtagas, bör stå i proportion till de skador som har lidits och till de svårigheter som uppkommit. Låt oss därför, herr talman, när denna debatt kommit att spänna över områden, som endast tangerar den mindre frågan till en del, inte ingiva något annat intryck än att vi tills vidare — och jag hoppas även under en längre tid framåt — skall kunna handlägga denna fråga under en relativ enighet.

Herr PETERSSON i Dahl: Herr talman! Det är väl ändå litet starkt, när herr Ohlin kommer och vill göra gällande att vi i bondeförbundet inte vill diskutera jordbruket i jämförelse med andra yrkesgrenar och näringar. Under hela min tid har detta förekommit vid varenda riksdag. Den gång, 1947, då vi kom till ett riksdagsbeslut, enligt vilket jordbruket skulle bli jämställt med andra näringsgrenar, tyckte vi i bondeförbundet faktiskt, att vi kommit ett litet stycke på väg. Vi hade fått riksdagsbeslut på att jordbruket som näring inte skulle stå i strykclass utan att denna närings utöware skulle få sin utkomst precis som andra näringsgrenars. Det

Svar på interpellation ang. åtgärder i syfte att de jordbrukare, som drabbats av höstens skördeskador, skola få vägledning för den närmaste tidens planläggning av jordbruksdriften.

är väl ändå litet magstarkt när herr Ohlin kommer och säger, att vi inte velet diskutera och jämföra jordbruket med andra näringsgrenar.

Man kan ju säga, och det har i dagens debatt också framkommit, att jordbruket ibland blir överkompenserat, nämligen när det får bärga en mycket god skörd. Det är ju självklart, att jordbrukarna i sådana fall får det ganska hyggligt. Men det kan hända, att en sådan jordbrukare året därpå får en mycket dålig skörd och att det blir katastrofskador även för honom. Sådant växlar, herr Ohlin, och det måste givetvis finnas en viss vinstmarginal för oss alla. Oberoende av om vi är jordbrukare eller lärare eller något annat så vill vi nog ha möjlighet att få en något så när trygg utkomst.

Sedan får jag tacka herr Ohlin för att han i alla fall försökt att ge något svar på den fråga jag ställde. Jag skall returnera frågan, och vi kan kanske fortsätta med den en annan gång. Om det större jordbruket har fått subventioner, som herr Ohlin säger, hur är det då med de större exportföretagen, sedda i jämförelse med ett litet exportföretag? Har inte de subventioner på så sätt att de kan exportera ibland till mycket höga priser och stundtals till och med exportera obegränsat? Då måste väl de stora företagen sägas ha subventioner eller i varje fall förmåner. Om vi skall ha hela vårt prissystem uppbyggt på detta sätt, när det gäller industri och jordbruk och andra yrken, tror jag, att herr Ohlin, ifall han tar sig en funderade på dessa problem, kommer att få det ganska besvärligt att bevisa att jordbruket som näringsgren överkompenseras i jämförelse med andra näringar.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5.

Föredrogs var för sig följande Kungl.

Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till utrikesutskottet propositionen nr 246, angående godkännande av tilläggsprotokoll nr 3 till överenskommelsen den 19 september 1950 angående upprättande av en europeisk betalningsunion;

till behandling av lagutskott propositionen nr 247, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 kap. 3 § och 4 kap. 3 § rättegångsbalken; samt

till statsutskottet propositionen nr 248, med förslag till ändringar i vissa tjänste- och familjepensionsreglementen.

§ 6.

Föredrogs och remitterades till statsutskottet den på bordet liggande motionen nr 676 av herr förste vice talmanen *Skoglund m. fl.*

§ 7.

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 194 och 195, bevillningsutskottets betänkande nr 58, andra lagutskottets utlåtande nr 45, tredje lagutskottets utlåtanden nr 28—31 och jordbruksutskottets utlåtande nr 49.

§ 8.

Föredrogs den av herr *Kyling* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående förhandlingsrätt åt arbetstagarförening med avseende å till denna anslutna pensionärer.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 9.

Anmälades, att Kungl. Maj:ts proposition nr 249, angående vissa ändringar

Svar på fråga ang. framläggande för riksdagen av förslag med anledning av bokutredningens betänkande.

i statens allmänna avlöningsreglemente m. m. tillställts kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökningar:

Herr Talman Aug. Sävström, Riksdagshuset, Stockholm.

För utlandsresa får jag härmed vördsam anhäng om ledighet från riksdagsarbetet från och med den 12 till och med den 29 november 1952.

Stockholm den 8 november 1952.

Jarl Hjalmarson.

Till riksdagens Andra kammare.

Härmed får jag vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen från och med tisdagen den 11 november till och med den 1 december för deltagande i Unescos sjunde generalkonferens i Paris.

Stockholm den 9 november 1952.

Elsa Ewerlöf.

Kammaren biföll dessa ansökningar.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 6.10 em.

In fidem

Per Bergsten.

Onsdagen den 12 november.

Kl. 2 em.

§ 1.

Justerades protokollet för den 6 innevarande november.

§ 2.

Svar på fråga ang. framläggande för riksdagen av förslag med anledning av bokutredningens betänkande.

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet PERSSON, som anförde: Herr talman! Herr Kyling har frågat mig, om jag har för avsikt att med anledning av bokutredningens betänkande till nästa års riksdag framlägga en proposition i ärendet.

Härpå kan jag endast svara, att re-

missbehandlingen av betänkandet pågår och att jag därför ännu icke kunnat taga slutlig ställning till detsamma.

Härefter yttrade

Herr KYLING: Herr talman! När jag ställde denna fråga till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet hade jag den uppfattningen, att remisstiden redan utgått. Nu har jag blivit upplyst om att så inte är fallet. Saken ligger dock så till att statssekreterare Edenman, som är ordförande i bokutredningen, själv torde ha ett visst intresse av att frågan får en snar lösning. Jag har därför utgått ifrån att herr statsrådet i dag skulle ha möjlighet att säga någonting med anledning av de inkomna remissvaren.

Allmänt resereglemente m. m.

Jag tolkar emellertid svaret på det sättet att frågan, huruvida ett förslag skall framläggas för nästa års riksdag, blir beroende av de remissvar som är under ingående. Då detta svar har lämnats på en enkel fråga ges det mig inte tillfälle att här närmare motivera, varför någonting ganska snart måste göras på detta område. Man har i dessa författarkretsar väntat på att frågan skulle lösas, men man har hittilldags väntat förgäves. Nu yppade sig ett tillfälle att få frågan positivt löst, och då är det inte så underligt om man riktar förväntansfulla blickar mot ecklesiastikdepartementet med förhoppning om att det skall komma en proposition.

Jag skall inte, herr talman, motivera behovet av att en lösning kommer till stånd på annat sätt än att jag rekommenderar kammarens ledamöter att läsa bokutredningen och där framför allt stanna inför den stora författarenquete, som utredningen anordnat. Bokutgivningen är helt enkelt inte av den ekonomiska bärkraft, att den tillnärmelsevis kan ge en författare så mycket, att han har utsikt att kunna tänka sig ens den enklaste sociala trygghet.

Jag har, herr talman, ingenting annat att tillägga än att jag uttalar den förhoppningen, att det skall bli möjligt för herr statsrådet att, sedan remissvaren ingått, förelägga nästkommande års riksdag ett förslag som undanröjer nu rådande missförhållanden.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å bordet liggande proposition nr 249, angående vissa ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente m. m.

§ 4.**Allmänt resereglemente m. m.**

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 194, i anledning av Kungl. Maj:ts pro-

position med förslag till allmänt resereglemente m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 197 hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för den 31 mars 1952, föreslagit riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t att dels utfärda allmänt resereglemente i huvudsaklig överensstämmelse med ett såsom bilaga till statsrådsprotokollet fogat författningsförslag, dels utfärda bestämmelser om omstationering samt om traktamente m. m. till personal i försvarets reserver och i väg- och vattenbyggnadskåren i huvudsaklig överensstämmelse med vad i statsrådsprotokollet anförts, dels ock utfärda de övergångsbestämmelser, som kunde bli erforderliga i anledning av de ifrågavarande förslagen.

Det i propositionen framlagda förslaget, som grundade sig på utredningar av 1949 års reseersättningskommitté, åsyftade att i flera avseenden förenkla och förtydliga nu gällande bestämmelser angående reseersättning och innebar i åtskilliga hänseenden en decentralisering av beslutanderätten till vederbörande myndigheter. — Enligt 6 § i det vid propositionen fogade författningsförslaget skulle den nuvarande resekostnadsersättningen vid fotvandring (20 öre per kilometer) slopas och ersättningen vid begagnandet av »annat färdmedel» — cykel, skidor etc. — sänkas från 20 öre till 10 öre per kilometer. — I fråga om traktamente till personal i försvarets reserver föreslogs i propositionen, att anställningshavare med eget hushåll skulle erhålla s. k. sextondygns-traktamente med belopp, som eljest gällde för tjänsteman utan eget hushåll, samt anställningshavare utan eget hushåll sådant traktamente endast för natt.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehaft ett flertal i anledning av densamma väckta motioner.

Allmänt resereglemente m. m.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bergh m. fl.* (I: 468) och den andra inom andra kammaren av herr *Jacobson* i Vilhelmina *m. fl.* (II: 613) hade hemställts, att riksdagen ville besluta sådan ändring i förslaget till allmänt resereglemente att ersättning för »annat färdmedel» bestämdes till 20 öre per kilometer och bestämmelse infördes om ersättning för fotvandring med 30 öre per kilometer.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Lodenius* och *Werner* (I: 476) samt den andra inom andra kammaren av herr *Rubbestad m. fl.* (II: 636) hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att förslaget till allmänt resereglemente m. m. antoges med vissa ändringar av 6 §, innebärande bl. a., att den nuvarande ersättningen för »annat färdmedel» — innefattande såväl fotvandring som begagnande av »annat färdmedel» — bestämdes till 20 öre per kilometer.

I motionen II: 638 av herr *Braconier* hade hemställts, att riksdagen vad anginge traktamenten till personal i försvarets reserver måtte antaga ett av reseersättningskommittén framlagt förslag, innebärande att traktamente till såväl anställningshavare med som anställningshavare utan eget hushåll skulle utgå med de belopp för natt respektive dag, som fr. o. m. sextonde dygnet gällde för tjänstemän i allmänhet.

Utskottet hemställde,

I. att motionerna I: 477 och II: 637 icke måtte av riksdagen bifallas;

II. beträffande ersättning för »annat färdmedel» och för fotvandring, att riksdagen måtte med avslag å motionerna I: 468 och II: 613 samt I: 476 och II: 636, sistnämnda båda motioner såvitt här vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

III. att motionerna I: 476 och II: 636, i vad de icke behandlats under II., icke måtte av riksdagen bifallas;

IV. att riksdagen måtte, med bifall till

Kungl. Maj:ts förslag, bemyndiga Kungl. Maj:t att med beaktande av vad utskottet anfört utfärda allmänt resereglemente i huvudsaklig överensstämmelse med det såsom bilaga till statsrådsprotokollet över civilärenden för den 31 mars 1952 fogade författningsförslaget;

V. att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda bestämmelser om omstationering i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i nämnda statsrådsprotokoll anfört;

VI. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 638, bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda bestämmelser om traktamente m. m. till personal i försvarets reserver och i väg- och vattenbyggnadskåren i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i nämnda statsrådsprotokoll anfört;

VII. att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de övergångsbestämmelser, som kunde bli erforderliga i anledning av ifrågavarande förslag.

Reservationer hade avgivits:

1) av herrar *Pålsson, Bergh, Fridolf Jansson, Svensson* i Grönvik, *Boman* i Kieryd och *Rubbestad*, vilka ansett, att utskottet i punkterna II och IV bort hemställa, att riksdagen måtte

II. beträffande ersättning för »annat färdmedel» och för fotvandring, med bifall till motionerna I: 468 och II: 613 samt i anledning av motionerna I: 476 och II: 636, sistnämnda båda motioner såvitt här vore i fråga, godkänna vad reservanterna anfört;

IV. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, bemyndiga Kungl. Maj:t att med beaktande av vad reservanterna anfört utfärda allmänt resereglemente i huvudsaklig överensstämmelse med det såsom bilaga till statsrådsprotokollet över civilärenden för den 31 mars 1952 fogade författningsförslaget;

2) av fröken *Andersson* samt herrar *Sundelin, Bergh, Söderquist, Skoglund* i

Allmänt resereglemente m. m.

Doverstorp, *Malmborg* i Skövde, *Boman* i Kieryd, *Staxäng*, *Bergstrand* och *Nihlfors*, vilka beträffande traktamente till personal i försvarets reserver ansett, att utskottet bort tillstyrka motionen II: 638 och därför i punkten VI hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen II: 638, bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda bestämmelser om traktamente m. m. till personal i försvarets reserver och i väg- och vattenbyggnadskåren i huvudsaklig överensstämmelse med vad dessa reserver anför.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr STAXÄNG: Herr talman! Det nya resereglemente, som riksdagen nu behandlar, äsyftar att i flera avseenden förenkla och förtydliga nu gällande bestämmelser och åtminstone i vissa fall decentralisera beslutanderätten. De flesta av de nuvarande s. k. besparingsreglementena avses ju skola upphävas, och rätten att erhålla traktamente vid kortvariga förrättningar inskränkes. Traktamentsbeloppen har också blivit föremål för en höjning.

Det är endast på ett par punkter som utskottet inte har kunnat bli enigt. Den ena punkten berör ersättning för s. k. »annat färdmedel», och att i resereglementet införes en ersättning även för fotvandring. Den andra punkten omfattar traktamente till personal i försvarets reserver, och det är om denna sistnämnda sak jag här vill anföra några synpunkter och även ställa ett yrkande.

Enligt nuvarande bestämmelser äger denna personal, som har eget hushåll och får fullgöra sin tjänstgöring utom bostadsorten under sådana förhållanden, att det vanliga kvarteret inte kan bibehållas, rätt att utöver lönen uppbära ett traktamente. Detta har utgått efter tjänstegrad och har uppgått till lägst 5 och högst 8 kronor för dygn. Personal utan eget hushåll har däremot

hittills inte haft rätt till dylikt reservbefälstraktamente.

Det är alldeles påtagligt att här har förelegat en orättvisa, som borde rättas till. Reseersättningskommittén föreslog därför också att reservbefäl i tjänstgöring under de villkor, som jag här omnämnt, skulle erhålla 16:edygnsstraktamentena. I den proposition i det ärende, som vi nu behandlar, har emellertid Kungl. Maj:t endast delvis följt kommitterades förslag. Kungl. Maj:t föreslår nämligen att ifrågavarande personal med eget hushåll skulle erhålla — enligt kommittén — de s. k. 16:e-dygnsstraktamentena, medan däremot reservbefäl utan eget hushåll endast skulle erhålla traktamente beräknat för natt.

Givetvis innebär Kungl. Maj:ts förslag en förbättring av nu utgående ersättningar till denna personal, men vi reserverar dock inte kunnat finna något bärande skäl för Kungl. Maj:t att här göra en sådan klyvning, som går ut på att man fränkänner viss del av denna personal en förmån, som tillerkännes personal i aktiv tjänst. Här anser vi att Kungl. Maj:ts förslag inte är logiskt.

Det förefaller mig som om härvidlag huvudsakligen vissa antaganden legat till grund för ställningstagandet — jag kallar det med flit så, herr talman, ty några bärande skäl tycks man inte bygga på. Ett sådant antagande går ut på att reservpersonalen på förhand skulle äga kännedom om den tjänstgöring, varom fråga är, såväl till omfattning som beträffande tid och plats. Detta motsäges emellertid av överbefälhavaren, som framhåller, att denna personal i allmänhet inte har »större förhandskännedom om tid och plats för tjänstgöringen än den aktiva personalen och därför inte större möjligheter än denna att planlägga sina bostads- och utspisningsförhållanden». Detta yttrande talar i själva verket för att reservpersonalen rätteligen bort erhålla samma

Allmänt resereglemente m. m.

traktamente som den aktiva personalen. Trots detta ansåg sig emellertid överbefälhavaren inte böra motsätta sig att man här tillämpade de s. k. 16:e-dygnstraktamentena. Jag vill också meddela, att utskottet på denna punkt inte velat göra någon erinran utan accepterat kommitténs och Kungl. Maj:ts förslag, som därvidlag sammanfaller.

När man utöver denna begränsning gör ytterligare en reducering av de s. k. 16:e-dygnstraktamentena för reservbefäl, som inte har eget hushåll, har detta inte något stöd i kommittéförslaget. Tvärtom, där framhålles att kommittén har anslutit sig till vad försvarsväsendets lönenämnd uttalat i denna sak och vari det heter, »att med avseende på rätten att åtnjuta traktamente åtskillnad inte bör göras mellan reservpersonal med och utan eget hushåll». Jag vill också här tillägga att för den aktiva personalen har en sådan åtskillnad inte gjorts, och det är därför vi ansett att Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt inte är logiskt utformat.

Jag tror även att det med tanke på rekryteringen av denna personal är önskvärt, att de orättvisor beträffande dessa ersättningar som denna personal varit föremål för inte så där delvis utplånas, utan att man bör göra det fullt ut. Jag tror inte att dessa ersättningar blir så stora som de säkerligen behöfve vara, men det är väl inte meningen att de helt skall täcka kostnaderna.

Med anförande av dessa synpunkter ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen nr 2).

Herr RUBBESTAD: Herr talman! Jag vill tillkännage att jag i den fråga som herr Staxäng nyss berörde ansluter mig till utskottsmajoritetens förslag. Som kammarens ledamöter lagt märke till finns här också en reservation nr 1). Den går ut på att få en ändring till stånd av § 6 i reglementet, en ändring tillbaka till det som i stort sett gällde
3 — Andra kammarens protokoll 1952. Nr 27.

tidigare. Det gamla systemet innebar att den som vandrade till fots en viss sträcka, t. ex. från sitt hem till järnvägsstationen, hade rätt att få ersättning med 20 öre per kilometer. Ville han använda cykel eller skidor hade han också rätt att erhålla 20 öre per kilometer i ersättning.

Dessa bestämmelser föreslås nu ändrade därhän, att för fotvandring skulle man inte få någon som helst ersättning, och vid begagnande av cykel eller skidor skulle beloppet sänkas från 20 till 10 öre per kilometer. En hel del ledamöter i denna kammare men också i första kammaren har motionerat om att det gamla systemet i stort sett skall bibehållas. Man anser det riktigare att en viss ersättning skall utgå även för dessa prestationer. Enligt det nya reglementet har befattningshavarna rätt att använda bil, och vi anser att det blir mycket dyrare än om de begagnar de gamla färdsätten. Vi skall komma ihåg, att detta reglemente tillämpas för många andra människor än sådana som är anställda i statens tjänst. Vi har nämndemän, en mängd förtroendemän i landsting och hushållningssällskap, och vi har kommittéledamöter som väljs för olika uppdrag. Alla dessa brukar få komma i åtnjutande av resereglementets förmåner beträffande reseersättningen. Nu får man rätt att använda bil men erhåller ingen ersättning alls om man vandrar till fots. Följden av detta kommer säkerligen att bli att ingen bryr sig om att gå. Om en befattningshavare bor på en mils avstånd från järnvägsstationen och reser med bil, kostar det ca 8 kronor, men går han till fots, behöfver det inte kosta staten mer än 3 kronor enligt det förslag som vi reseranter har framfört. Åker han cykel, skulle det kosta bara 2 kronor.

Jag anser att detta är ett oriktigt system som långt ifrån gagnar statens intressen. Jag tror i stället att det vore mera berättigat att följa reservation 1) och medge ersättning med 30 öre per

Allmänt resereglemente m. m.

kilometer för fotvandring och 20 öre per kilometer för cykel- eller skidåkning.

Det är framför allt i Norrland som detta kommer att få betydelse. Där har man långa avstånd, och på grund av vägarnas dåliga beskaffenhet finns det på många håll inte möjlighet att använda bil. I sådana fall skulle personer, som är nödgade att ge sig ut på förrättningar, inte erhålla någon som helst ersättning. Jag tycker att det skulle vara orättvist.

Ur alla synpunkter tror jag det är fördelaktigt för staten att riksdagen biträder det förslag som föreligger i reservation 1), och jag ber, herr talman, att med det anförda få yrka bifall till den reservation, som har fogats till detta betänkande och betecknats med 1).

Herr LINDHOLM: Herr talman! Det förslag till nytt resereglemente, som nu föreligger till behandling, innebär väsentliga nyheter. Det innebär en betydande rationalisering av det tidigare reglementet, bland annat att de gamla besparingsreglementena, som föranledde många överklaganden och mycken utredning inom förvaltningen, försvinner. Det innebär också att man ger verken en större rörelsefrihet än de tidigare har haft. Det framlagda förslaget ger uttryck åt ett förtroende för verken, och vi får väl hoppas att verken på ett gott sätt skall nyttja det förtroende som riksdagen genom ett bifall till förslaget om nytt resereglemente visar dem.

Det är ett par punkter som har föranlett skiljaktiga meningar vid utskottsbehandlingen. Herr Staxäng har berört den ena, som gäller reseersättning åt reservofficerare. Jag vill i samband därmed erinra om att det förslag, som nu ligger på riksdagens bord, innebär en väsentlig förbättring för dessa reservofficerare. De som har eget hushåll har ju nu mycket blygsammare er-

sättningsbelopp, och de som icke har eget hushåll får ingen ersättning alls. Genom det förslag, som nu ligger på riksdagens bord och som på denna punkt i någon mån avviker från kommittébetänkandet, genomföres en betydande förbättring för denna grupp.

Herr Staxäng har reagerat mot att reservofficerare utan eget hushåll endast skall få natraktamente, men jag måste för min del säga att den motivering som statskontoret har presterat verkar så övertygande, att jag för närvarande inte vill gå längre än Kungl. Maj:t har gjort. För den som är utan eget hushåll medför det ju ingen kostnadsökning att få inta sina måltider på officersmässen eller var det nu kan bli mot att anlita sitt vanliga matställe i hemorten.

Det är en sak i det resonemang herr Staxäng för som jag måste reagera mot, nämligen att han satte likhetstecken emellan å ena sidan reservofficerarna och å andra sidan stamofficerarna. Om man nu skall dra en parallell mellan reservofficerarna och någon annan officersgrupp, bör det ligga närmare till att dra den parallellen med de värnpliktiga officerarna, och de får ju inget traktamente alls, herr Staxäng. De är fullständigt bortglömda. Vad är det som skiljer en reservofficer från en värnpliktig officer i fråga om tjänstgöringskyddighet? De har samma utbildning bakom sig, och den värnpliktige officeren skall göra tre repetitionsmöten under sin värnpliktstid, medan reservofficeren skall göra sex repetitionsmöten, men under det att den värnpliktige officeren gör sina möten ungefär vart sjätte år gör en reservofficer sina vart tredje år. Det ligger väl närmare till hands att dra en parallell mellan dessa grupper än att, som herr Staxäng gjorde, jämföra stamofficerarna och reservofficerarna. Jag måste därför säga, att det mera är herr Staxäng än Kungl. Maj:t som har varit ologisk i denna fråga.

Allmänt resereglemente m. m.

Herr Rubbestad vill beträffande 6 § i resereglementet ha en återgång till de gamla bestämmelserna. Nu är det emellertid så, att herr Rubbestad i väsentliga stycken är bönhörd på den punkten. Herr Rubbestad förbisåg tydligen i sitt anförande, att vi tidigare haft besparingsreglementen, och dessa besparingsreglementen har stipulerat en lägre ersättning för cykelåkning och bilåkning, vilken ersättning nu föreslås bli generell. Det har alltså funnits smärre grupper som fått högre ersättning, men i allmänhet har den lägre ersättningen gällt för statstjänstemännen.

På samma sätt har det varit beträffande fotvandring. I besparingsreglementena har ersättning för fotvandring i huvudsak undantagits — jag har inte kännedom om något besparingsreglemente som stadgar om ersättning för fotvandring — och det som nu föreslås i den kungl. propositionen innebär i stort sett vad som redan har tillämpats på dessa områden.

Herr Rubbestad menar att fotvandringens ersättning borde bibehållas, emedan staten därigenom skulle göra en besparing. Jag ifrågasätter dock om det blir någon besparing. Herr Rubbestad ställer de 8 kronor det kostar, om tjänstemannen åker bil, mot de 3 kronor det skulle kosta om han gick, men herr Rubbestad glömmer någonting som är väsentligt i detta sammanhang, nämligen den tid som går förlo-rad om tjänstemannen går till fots i stället för att åka bil. Om herr Rubbestad tänker sig att exempelvis en byråchef skulle gå en mil i stället för att åka bil och om han undersöker vilken timpenning byråchefen har, skall han snart komma underfund med att det vore slöseri med statens medel att låta byråchefen gå i stället för att åka.

Dessutom bygger detta resereglementet på den huvudprincipen, att statsverket skall ersätta de utgifter man har haft för företagen resa, och vid en fot-

vandring föreligger ju inga andra utgifter än de som möjligen kan uppstå därigenom att man måste gå till skomakaren tidigare för att få sina skor reparerade. I andra fall, där också gåendet framhållits som nödvändigt för tjänstens utövande, bör det enligt min mening ligga i sakens natur att man skall gå, och där bör ersättningen sättas med hänsyn till de arbetsutgifter som föreligger.

Jag kan alltså, herr talman, för min del inte godta det betraktelsesätt som herr Rubbestad tillämpar på denna fråga, och jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr STAXÅNG (kort genmäle): Herr talman! Jag föranleddes att begära ordet av ett påpekande som här gjordes av herr Lindholm i anledning av att jag hade jämfört denna personal inom reserven med den aktiva personalen. Herr Lindholm säger, att det vore mera konsekvent att jämföra denna personal inom reserven med de värnpliktiga officerarna. Det är ett alldeles nytt argument som herr Lindholm nu försöker mobilisera i debatten. Jag vill bara gentemot detta säga, att det i så fall förefaller ganska egendomligt att utredningen, som hade detta problem uppe till undersökning, icke tog upp denna jämförelse med de värnpliktiga officerarna utan ansåg att det beträffande reservpersonal inte borde vara någon skillnad mellan dem som har eget hus-håll och dem som icke har eget hus-håll. Det förvånar mig att detta argument kommer fram nu, då utredningen inte har haft detta framför sig.

Herr RUBBESTAD (kort genmäle): Herr talman! Herr Lindholm ville göra gällande att jag hade förbisett, att det finns vissa besparingsreglementen, enligt vilka ersättning utgår med mindre belopp för gång, cykling och dylikt, men det har jag inte alls förbisett. Jag vet att beloppen där är lägre, men jag

Allmänt resereglemente m. m.

framhöll tydligt i mitt första anförande att jag hade tagit min ståndpunkt inte med hänsyn till tjänstemän i allmänhet, utan med hänsyn till att reglementet kommer att tillämpas för en mängd andra människor som har att utträta vissa saker i samhället; jag drog fram nämndemän, förtroendemän för landsting och hushållningssällskap och kommittéledamöter. Dessa är ju i allmänhet egentligen inte tjänstemän.

När herr Lindholm vill göra gällande att dessa har ersättning för den tid det tar exempelvis att gå en mil, så är det alldeles fel. Dagtraktamentena är bestämda, och någon ersättning för tid som går åt för att marschera en mil förekommer inte.

Herr Lindholm menade att det skulle ställa sig mycket dyrt om en byråchef skulle få ersättning för att han går. Men även en byråchef har sitt bestämda dagtraktamente för förrättningen, och det får han. Vill han sedan gå till fots, så tror jag att det bara gör honom gott, och får han två kronor extra för att han går i stället för att ta bil, som kostar åtta kronor, tror jag att det är affär både för honom och för samhället. Jag tror att det är skäl som talar för ett bifall till vår reservation.

Herr **LINDHOLM** (kort genmäle): Herr talman! Jag vill bara till herr Rubbestad säga att han endast tycks taxera kostnaden för färden men uraktlåter att taxera kostnaden för tiden. Om en tjänsteman har låt oss säga 15 eller 20 kronor i timmen, måste det bli billigare för statsverket att han åker bil en mil för åtta kronor än att han går den för tre kronor, ty den tid som han använder till att gå kan han eljest nyttiggöra i tjänsten, och det måste bli ändamålsenligt ur statsverkets synpunkt.

Herr Staxäng sade att mitt påpekande om parallellen med de värnpliktiga officerarna är ett nytt argument. Det är möjligt att det är nytt för herr Stax-

äng. Den omständigheten, att kommittén inte har berört det, kan ju emellertid inte förändra den rent sakliga jämförelsen, då dessa båda kategoriers utbildning är densamma och då skillnaden i tjänstgöring inte är större än den är.

Herr **BRACONIER**: Herr talman! Jag vill ta upp herr Lindholms sista argument. Han säger att det med detta, att man kommer med ett nytt skäl, inte betyder, att inte det skälet är lika bra. Man förundrar sig i alla fall över att hr Lindholms argument inte alls förekommer i propositionen och i kommitténs betänkande. Motiveringen för att reservpersonalen satts i sämre ställning än den aktiva personalen är väl främst att man menar, att reservpersonalen på förhand äger kännedom om den tjänstgöring varom är fråga såväl till omfattning som beträffande tid och plats. Det är naturligtvis ett skäl vars bärkraft man kan diskutera. Frågan är om det skälet håller. Överbefälhavaren säger att den distinktionen, den jämförelsen mellan den aktiva personalen och reservpersonalen, icke håller. Alltså, det skäl som i väsentlig grad synes ha föranlett en differentiering av förmånerna, det anser överbefälhavaren vara felaktigt; man kan inte säga att reservpersonalen har mindre kostnader än den aktiva personalen. Då frågar man sig vad anledningen är att Kungl. Maj:t och utskottsmajoriteten går in för denna differentiering. Anser herr Lindholm att man, när traktamentet inte räcker till, skall ta en del av lönen för att täcka de merkostnader som här är fråga om? Det är naturligtvis alltid vanskligt att jämföra olika förmåner — man kan se saken i så olika perspektiv — men det syns uppenbart att det inte har kommit fram något vägande argument för att reservpersonalen skulle ha mindre kostnader än den aktiva personalen har. Jag skulle gärna vilja höra herr Lindholms

Allmänt resereglemente m. m.

skäl för denna enligt min mening ganska stora orättvisa.

Det är klart, att om den personal det här gäller känner sig illa behandlad kan detta i längden komma att försvåra rekryteringen. Reservpersonalen anser att den, trots den förbättring som Kungl. Maj:t och utskottsmajoriteten har föreslagit, får använda en del av lönen för att klara en del extra kostnader vid tjänstgöring utanför den egna orten.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen nr 2.

Herr LINDHOLM (kort genmäle): Herr talman! Det är inte på det sättet att jag har frågått den ståndpunkt som anföres i propositionen för den sakliga bedömningen av varför det skall vara en skillnad i traktamentet. Jag framhöll i mitt första anförande skälet, nämligen att det måste vara en väsentlig skillnad på utgifter mellan den som har eget hushåll och den som inte har eget hushåll vid förläggning på annan ort. Den som inte har eget hushåll får ju väsentligen endast en ökning av kostnaden för nattlogi, under det att det för den som har eget hushåll alltså jämt kvarstår en kostnad för hushållet hemma. Det var skäl som jag för min del godtog då det gällde differentieringen av ersättningen till denna kategori.

Sedan gjorde jag ett påpekande beträffande herr Staxängs argumentering, när han drog upp parallellen mellan stamofficererna och reservofficererna och ville göra dem likställda. Det var då jag framhöll, att det i så fall vore riktigare att dra parallellen med de värnpliktiga officerarna, ty mellan de värnpliktiga officerarna och reservofficerarna är skillnaden väsentligt mindre än den är mellan stamofficerarna och reservofficerarna.

Herr JACOBSON i Vilhelmina: Herr talman! Jag har tagit mig friheten att

i en motion, som berör den här saken, påpeka det oeffterättlighetstillstånd som skulle uppstå vid ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag vad det gäller nedsättning i tidigare utgående ersättning för användande av cykel och skidor och slopandet av ersättning vid fotvandring. När det gäller södra och mellersta Sverige kan det ju hända att den saken inte spelar någon roll, men om vi tänker på de områden i landet som saknar vägar, är det då rim och reson att begära att folk som måste vandra till fots skall göra detta utan ett öres ersättning? Det kan inte vara riktigt. Jag menar att det är en upprörande orättvisa, och jag ber om ursäkt för att jag säger att de, som har framlagt detta förslag, inte känner till de speciella förhållanden som råder i Norrland och framför allt i ödebygden. Hade de känt till dessa förhållanden hade de åtminstone tänkt sig en medelväg. De hade kunnat säga någonting om att det skulle finnas möjligheter till ersättning vid fotvandring i de län, där vägbehovet är illa tillgodosett.

Herr Lindholm anförde det argumentet, att man riskerar att byråcheferna skall gå till fots när de kan åka bil. Men någonting sådant är fullständigt uteslutet. Det är ett fattigdomsbevis när man måste tillgripa sådana argument för att kunna klara sin intagna ståndpunkt. Det tyder mera på att ett bifall till motionen, alltså ett bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen nr 1, skulle vara riktigt.

Jag ber, herr talman, att på det allra livligaste få tillstyrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen nr 1. Det är med hänsyn till rättvisan mot befattningshavarna i ödebygden som jag ställer detta yrkande.

Herr LINDHOLM (kort genmäle): Herr talman! Herr Jacobson i Vilhelmina har tydligt fullständigt missuppfattat mig. Jag har inte ett ögonblick

Allmänt resereglemente m. m.

talat om att vi riskerar att en byråchef skall gå till fots, utan jag har bara pekat på vilken oerhörd förlust det är om en tjänsteman, vars avlöning är högre än bilkostnaden, går till fots.

Det måste också bero på missuppfattning när herr Jacobson i Vilhelmina talar om att åka skidor och cykel utan ett öres ersättning. Det kommer att bli ersättning för det, visserligen inte så stor, men i alla fall 10 öre per kilometer. Men, herr Jacobson, det finns en fundamental sak i detta resereglemente som man inte kommer förbi, och det är den att hela reglementet bygger på att de kostnader man har haft för en resa skall ersättas av statsverket. Om man sedan i sin tjänst har det så ordnat, att man inte kan nyttja ett fort-skaffningsmedel, utan tvingas att gå, så har man inte haft några resekostnader, men skulle den tjänsten vara så pass besvärlig, får man väl vid fastställande av lönen ta hänsyn till de uppgifter vederbörande har i tjänsten och på det sättet soulagera tjänstemannen, ty det är ett oskick, det måste jag säga, att man skall soulagera tjänstemännen genom att ge dem ersättning för att de går i stället för att ge dem ersättning för det arbete de utför. Jag har hört talas om att det finns stämmingsmän i Norrland som får två kronor i ersättning för delgivning av en stämning, och det som gör att de får någon egentlig ersättning för uppdraget är att de får gåpengar. Det måste vara fel att avlöna folk på det sättet, och det förvånar mig att det finns folk från Norrland som vill konservera ett så gammalmodigt avlöningssystem.

Herr **JACOBSON** i Vilhelmina (kort genmäle): Herr talman! Jag fick den uppfattningen av herr Lindholms anförande, att han hade något att invända mot det förhållandet, att en byråchef kunde befaras gå i stället för att åka bil.

Vad sedan gäller ersättningen, så är

det givetvis oriktigt, att det kan ifrågakomma en nedsättning, då ersättningen ju redan förut är låg. Herr Lindholm säger, att stämmingsmän får bara 2 kronor för själva förrättningen och sedan får betalt för att de går. Ja, det är väl riktigt, att de får betalt för det. Begär herr Lindholm, att de skall gå 15, 20 mil i fjällbygden för att delge en stämning utan ersättning för själva färden? Det kan väl inte vara riktigt. Det är väl bättre att konservera den bestående ordningen, om den ger skälig ersättning, än att ge sig in på nymodigheter, som försämrar vederbörandes ställning. Det vill inte jag vara med om.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr **LINDHOLM** (kort genmäle): Herr talman! Det måste väl vara fel på ett lönesystem, som ger en man två kronor för en förrättning, för vilkens utförande han behöver gå 15, 20 mil, och sedan försöker soulagera honom med 3 kronor per mil för att han går. Ett sådant system kan jag inte godta.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet **LINGMAN**: Herr talman! I det föreliggande förslaget till nytt resereglemente ingår det många stora och betydelsefulla förändringar, både i fråga om resereglementets konstruktion och i fråga om traktamentsbeloppen.

Det är med tacksamhet, som jag noterat, att utskottet har varit enigt på de väsentliga punkterna. Det är, såvitt jag förstår, beträffande ett par frågor som meningarna har delat sig, frågor som jag för min del skulle vilja betrakta såsom varande av mindre betydelse i det stora sammanhanget. Detta utesluter inte att dessa frågor i och för sig kan vara betydelsefulla för dem som beröres av dem.

Jag skulle vilja säga ett par ord om de s. k. reservbefälstraktamentena. Herr Staxäng meddelade här i sitt anförande, att dessa traktamenten för närvarande utgår med relativt små belopp,

Allmänt resereglemente m. m.

mellan 5 och 8 kronor. Den som icke har eget hushåll åtnjuter för närvarande intet traktamente alls. Traktamente kan åtnjutas under högst 60 dygn. De förändringar som nu är föreslagna innebär, att befattningshavare med eget hushåll skall äga rätt till traktamentsersättning till belopp, som motsvarar det som utgår efter de s. k. 16:e-dygnstraktamentena till förrättningsman utan eget hushåll. Det innebär, att det lägsta traktamentsbeloppet höjs från 5 till 12 kronor per dygn och det högsta från 8 kronor till 14:50 per dygn enligt de 16:e-dygnstraktamenten, som vi är överens om med organisationerna skall anses vara skäligen. Det är en förhöjning, som jag vill påstå inte är så blygsam, som man kan få en uppfattning om, när man hör reservanternas talesmän kritisera förslaget.

Vidare innebär förslaget, att man skall ta bort begränsningen, att traktamente skall utgå under högst 60 dygn. Traktamente skall enligt förslaget åtnjutas under så lång tid som tjänstgöringen påkallar.

Förslaget innebär vidare, att de som nu helt saknar rätt till traktamente skall erhålla rätt till nattractamente, som i lägsta gruppen skall utgå med 6 kronor och i högsta med 8. Det gäller dem som saknar eget hushåll, och de skall nu få detta traktamente såsom ersättning för merkostnad för hostad under den tid de fullgör reservbefälstjänsten.

Herr Braconier åberopade överbefälhavarens uttalande. Jag skulle vilja hänvisa till ett annat yttrande, nämligen till det av försvarets civilförvaltning, som jag förmodar är rätt kunnig på detta område och som inte delar överbefälhavarens uppfattning utan har rekommenderat det lägre beloppet.

Vad sedan gäller den s. k. gångersättningen, vill jag understryka vad herr Lindholm sagt, nämligen att hela reglementet är uppbyggt på den principen, att ersättning skall utgå för att täcka de

omkostnader som är förenade med förrättningen. Hittills har ersättning utgått för gångtid. Skall allt som hittills gällt anses vara riktigt, då skulle man inte ha gjort någon ändring i reglementet, men när vi nu har gjort om reglementet och byggt upp det på ett helt annat sätt än tidigare, så har vi inte tagit med detta.

Herr Rubbestad menar, att det skulle komma att föranleda ökade kostnader för statsverket därför att folk skulle åka bil i stället för att gå. Om det är någon som hellre går en mil för 3 kronor än tar en bil, då tror jag att det blir en besparing. Men jag tror inte att folk i stället för att åka bil kommer att promenera en mil för att tjäna 3 kronor.

Sedan är det ett par andra omständigheter, som man inte kan undgå att beakta i detta sammanhang, nämligen att det finns mycket stora grupper av statstjänstemän, som i sitt arbete måste vara i ständigt rörelse och på promenad. Det tillhör så att säga deras tjänst. De kan då fråga sig: Varför skall inte vi ha någon ersättning för gångtid, när andra får det? Det kommer här upp ett nytt problem som vi skall vara fullt medvetna om, trots att man nu försökt beakta sådana omständigheter vid lönegradsplaceringen.

Jag förstår de erinringar, som kan komma mot detta förslag, då det gäller andra än statstjänstemän som berörs av reglementet, och det har nämnts vissa exempel, där ersättningarna för vissa uppdrag utgår med små belopp. Men är ersättningarna för låga, så får man väl pröva dem mot bakgrunden av de uppdrag som man ålägger vederbörande och inte införa ersättningsformer, som man inte kan bemästra i andra avseenden.

När man nu försöker komma fram till renare linjer för att så långt det är möjligt komma ifrån en del av krånglet och de specialbestämmelser, som våra nuvarande reglementen vimlar av,

Allmänt resereglemente m. m.

så trodde jag att detta skulle möta förståelse. Men jag kanske har misstagit mig på den punkten. Jag undrar emellertid om inte även herr Rubbestad och hans medreservanter, som yrkar på att ersättning för färd med exempelvis cykel och skidor skall utgå med 20 öre per km, har misräknat sig. En undersökning, som vi gjorde i våras, visade att användande av motorcykel kostar 10 öre per km. När man här yrkar på en ersättning av 20 öre, när det gäller vanlig trampcykel och skidor, undrar jag om det inte ligger en liten felaktighet i beräkningarna, herr Rubbestad.

Herr **BRACONIER** (kort genmäle): Herr talman! Jag vill till herr statsrådet och chefen för civildepartementet säga att det är givet, att man i dessa frågor kan ha olika uppfattningar. Till stöd för sin uppfattning sade departementschefen, att försvarets civilförvaltning har god kännedom om dessa ting. Den motivering, som jag hade, var att överbefälhavaren framhållit att reservpersonalen inte som regel bättre än den aktiva personalen kan veta vilken förläggningssort det är fråga om. Då vill jag ställa frågan: Har inte överbefälhavaren närmare kännedom om dessa ting än försvarets civilförvaltning? Jag har den uppfattningen.

Därmed vill jag inte alls bestrida att försvarets civilförvaltning har en stor kännedom om många frågor på detta område. Men om man ser på försvarets civilförvaltnings betänkande i den aktuella frågan finner man, att det är ett ganska allmänt övervägande. Det finns inte någon bindande motivering för deras uppfattning, att reservpersonalen skall sättas i en sämre ställning. Det finns inte heller någon närmare motivering i propositionen och icke heller i utskottsbetänkandet. Man gör ett allmänt resonemang, som man kan göra i lönefrågor. Men det är just det skäl, som reseersättningskommittén haft för att placera reservbefälet i en sämre

ställning, som överbefälhavaren tillbakavisar. Då ställer man frågan, herr talman, om inte överbefälhavaren i detta fall är den mest sakkunnige.

Herr **RUBBESTAD** (kort genmäle): Herr talman! Civilministern ville göra gällande, att det kunde hända att en hel del tjänstemän, som går under sitt arbete, skulle komma att ställa krav på ersättning för gång. Men det är ju självklart, att något sådant aldrig kan komma i fråga. Det är uppenbart, att t. ex. en telegrafarbetare, som går och sätter upp stolpar, inte kan få ersättning för den tid han går mellan de olika stolparna. Det ingår i hans dagsersättning. Samma gäller för tulltjänstemän och liknande, som går och bevakar stora områden. Det ingår i deras arbete. Det kan aldrig komma i fråga, att de skulle få ersättning för gång under sitt arbete.

Men annorlunda är det med dessa förtroendemän, som jag nämnde. Vill de gå ifrån sitt hem till järnvägsstationen eller till förrättningsplatsen och då får en ersättning med 30 öre per km, då anser jag att det innebär en besparing jämfört med om de tar bil. Bilstationen kanske ligger på långt avstånd från den plats, där mannen bor, varför det blir en framkörningskostnad. Dessutom blir själva bilresan dyrare.

Nu sade civilministern, att det har gjorts en undersökning, som visar, att en motorcykelfärd inte kostar mer än 10 öre per km. Men det finns ingen föreskrift i reglementet, att folk skall ha motorcykel. Det står, att de har rätt att få ersättning för de kostnader de haft, och det är självklart att de då tar bil, och det blir betydligt dyrare än om de får denna ersättning med 30 öre per km, om de går. Jag tycker att det är oriktigt att man inte försöker stimulera till att iakttä den största sparsamhet med statens pengar. Det verkar som man vill uppmana folk: Här skall ni

Allmänt resereglemente m. m.

vråka er och ta bil, för det betalar staten. Det är ett olyckligt system.

Herr NIHLFORS: Herr talman! Jag har begärt ordet inte för att yttra mig om den reservation angående reservbefälet, som jag anslutit mig till — jag anser att det som bör sägas i denna fråga redan har sagts — utan för att yttra mig på utskottsmajoritetens linje i fråga om själva resereglementet.

Det är faktiskt så, vilket även antytts här, att förslaget om dessa nya bestämmelser, som nu förelagts riksdagen för godkännande, har varit föremål för överläggningar mellan civildepartementet och personalorganisationerna. Dessa överläggningar har siktat till att få bort de besparingsreglementen, som tidigare funnits inom stora delar av statsförvaltningen, besparingsreglementen som ansetts vara mycket irriterande för den personal som tvingats efterleva dem, nämligen bl. a. den övervägande delen av de resande tjänstemännen. När man haft i blickfältet att försöka få bort dessa besparingsreglementen, har man också förstått, att man måste ge efter på några punkter — man måste ge för att få någonting. Vid dessa förhandlingar och överläggningar har man inom reseersättningskommittén på ett ganska tidigt stadium kommit till klarhet om att ersättningen för exempelvis fotvandring inte var mycket att hålla på, allra minst som principerna för ersättningen lades om till att gälla de verkliga kostnader vederbörande haft.

Jag vill visa på ett par andra saker, som ger vid handen, att detta förslag är till fördel om man ser det hela i ett större sammanhang och inte fäster sig vid detaljer, som jag tycker att kammaren allt för mycket gjort hittills; åtminstone har så gjorts från reservanternas sida. I dessa överläggningar in gick nämligen även diskussioner om traktamentenas storlek och en diskussion om hur många traktaments-

klasser som skulle bli följden av ett nytt reglemente. Som kammarens ledamöter säkerligen observerat har traktamentsklasserna minskats till tre. Spännvidden mellan de högsta och lägsta traktamentena är numera endast 8 kronor. Det innebär, även om man tar hänsyn till dyrtiden, en rätt väsentlig förbättring framför allt för de lägre tjänstemännen, som kanske mest har fått lov att vid vissa tillfällen gå till fots. Det innebär en väsentlig förbättring också så till vida, som det är dessa tjänstemän som framför allt har varit underställda besparingsreglementena.

Jag anser att man måste hålla dessa synpunkter i minnet när man tar ställning till den föreliggande frågan, och jag kan inte förstå annat än att reservanternas äskanden inte väger särskilt tungt när man nu skall avgöra frågan som ett helt.

Med dessa ord vill jag för min del endast yrka bifall till utskottets förslag.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet LINGMAN: Herr talman! Herr Braconier påstod att det inte finns någon motivering bakom civilförvaltningens yttrande. Emellertid är det väl ändå så, att när överbefälhavaren säger att kommitténs principer inte kan anses helt bärande, så undanröjes därmed inte kommitténs motivering. När civilförvaltningen avger sitt yttrande, bygger den väl detta på sin allmänna kännedom om förhållandena inom försvarsväsendet, även om den inte motiverar allt in i minsta detalj. När man får yttranden från myndigheter, utgår man naturligtvis från att dessa bygger sina yttranden på den sakkännedom de har om de områden, som de är satta att sköta.

Vad sedan gäller herr Rubbestads senaste anförande vill jag bara konstatera, att herr Rubbestad, om jag inte missuppfattade honom, nöjde sig med att peka på att det inte i resereglemen-

Allmänt resereglemente m. m.

tet finns någon bestämmelse om ersättning med 10 öre per km för resa med motorcykel. Vad jag pekade på var emellertid att herr Rubbestad har föreslagit en ersättning med 20 öre för annat färdmedel, vilket innefattar trampcykel och skidor, medan en kostnads kalkyl ger vid handen, att ersättningen inte behöver vara större än 10 öre per km för resa med motorcykel.

Herr STAXÅNG: Herr talman! Jag blev litet förvånad när jag hörde statsrådet återge överbefälhavarens yttrande. Statsrådet anknyter till den kritik, som herr Braconier har framfört rörande behandlingen av den reservpersonal, som icke har eget hushåll, och hänvisar till överbefälhavarens yttrande, att kommitténs motiv för trakamentsbeloppens bestämmande inte kan anses helt bärande. Detta yttrande berör emellertid icke den detalj som herr Braconier tog upp, utan överbefälhavaren ifrågasätter om s. k. 16:edygnstraktamente skall tillämpas, emedan, som han säger, reservpersonalen icke har större möjlighet än den aktiva personalen att förutse tid och plats för tjänstgöringen och att rätta sig där efter. Det var på den punkten, som överbefälhavaren ansåg att motiven för kommittéförslaget inte var fullt bärande.

Herr RUBBESTAD: Herr talman! Jag vill bara rätta till en misstolkning, som civilministern tydligen har gjort av mitt föregående anförande. Jag sade nämligen, att det inte föreskrivits i reglementet att man skall använda motorcykel. Civilministern gör gällande, att man kan färdas med motorcykel för 10 öre per km, men det är inte föreskrivet att man skall använda motorcykel, utan man har rätt att använda bil, och det är det som blir så dyrt, herr civilminister.

Herr SVENSSON i Grönvik: Herr talman! Jag begärde ordet när statsrådet

i sitt förra anförande uttalade sin tillfredsställelse över utskottets ställningstagande i stort sett och sade att det bara förelåg några mindre betydande meningsskiljaktigheter. Jag tyckte dock att statsrådet i senare delen av sitt yttrande liksom övervärderade åsiktsskillnaden exempelvis beträffande den fråga om ersättning för fotvandring samt färd på cykel eller skidor, som behandlas i reservation 1). Statsrådet konstaterar att det inte kostar mer än 10 öre per km att använda cykel, men jag skulle då vilja fråga statsrådet, om det finns någon möjlighet för myndigheterna att ålägga en förrättningsman att cykla för 10 öre per km. Om så inte är fallet, blir väl konsekvensen att han underlåter att cykla och tar taxibil i stället. Låt oss anta att en förrättningsman har 5 km väg till närmaste järnvägsstation. Därest han får 20 öre per km om han åker cykel, kostar det 1 krona. Om nu resereglementet säger, att han i stället för 20 öre — jag bortser från besparingsreglementen i detta sammanhang — nu bara får 10 öre, lejer han taxibil, och då blir det en mångdubbelt större kostnad för statsverket i stället för en besparing. Jag förmodar nämligen att ingen myndighet kan ålägga en förrättningsman att använda cykel mot den ersättning som det föreslagna resereglementet stipulerar.

Man kan naturligtvis säga att reservanternas ståndpunkt är omodern och att den ändring vi föreslår inte spelar så stor roll i allmänhet. Jag skulle dock vilja säga, att propositionens förslag om sänkning av ersättningen för cykelfärd med 50 procent också är omodern, ty det brukar ju inte förekomma att man sänker ersättningar som tidigare har utgått, utan utvecklingen går i den andra riktningen. Även om man gör en formell prutning, blir det reella resultatet av detta förslag såvitt jag förstår avsevärt ökade kostnader för statsverket.

Vad sedan gäller frågan om ersätt-

Allmänt resereglemente m. m.

ning för att man går, sade avdelningens ordförande herr Lindholm, att principen är att man skall ha ersättning för havda kostnader, och om man går har man inga kostnader och därför skall man inte ha någon ersättning. Är det ändå inte någon liten skillnad? Det är inte hela sanningen. Hur är det om man använder egen bil? Då får man ersättning enligt särskilda bestämmelser, och man kan inte säga att det är direkta kostnader i anledning av de resor, för vilka man begär och erhåller ersättning.

Jag vill berätta en episod, som jag själv varit med om. Det kan ju hända att man anser den vara enastående. Men jag vill fråga om man anser det riktigt att, om ett liknande fall skulle inträffa, vederbörande icke skall ha någon ersättning. Den hände för länge sedan, då jag var ordförande i Kronobergs läns egnahemsnämnd. Jag hade planerat en resa och beställt bil till järnvägsstationen. Jag har 5 km till järnvägsstationen, men kl. 6 på morgonen fick jag telefonmeddelande från chauffören att han på grund av snöstorm inte vågade sig ut med bilen. Jag ställdes då inför frågan om jag skulle dra på mig gummistövlarna och gå den halva milen till järnvägsstationen för att inte resan skulle bli helt uppskjuten. Jag gjorde det och lyckades komma till järnvägsstationen efter 1½ timmars marsch i halv meters djup snö. När jag skrev min reseräkning talade jag öppet om precis hur det varit och debiterade ersättning enligt gängse biltaxa. Men jag fick ingen ersättning, ty jag hade inte gjort någon utbetalning. Anser herr statsrådet att ett sådant tillvägagångssätt är rättvist gentemot en förrättningsman i en dylik situation?

Jag medger att detta kan vara en enastående händelse, men sådant kan inträffa. Skall vi då i riksdagen besluta, att en person, som verkligen är så omodern att han vill gå, inte får gå därest han ifrågasätter någon ersättning? Han går inte, han tar taxibil, och då uppstår

de ökade kostnader, som detta s. k. besparingsförslag innebär.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den reservation, som avser denna punkt.

Härmed var överläggningen slutad. På därå av herr talmannen given proposition biföll kammaren till en början utskottets i punkten I gjorda hemställan.

I avseende å punkten II gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets däri gjorda hemställan dels ock på bifall till den av herr Pålsson m. fl. avgivna reservationen i motsvarande del; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Rubbestad begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten II i utskottets förevarande utlåtande nr 194, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Pålsson m. fl. avgivna reservationen i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Rubbestad begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavos 124 ja och 57 nej, varjämte 11 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i denna punkt.

På därå given proposition biföll kam-

Naturskyddslag m. m.

maren härefter utskottets hemställan i punkten III.

Beträffande punkten IV gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den av herr Pålsson m. fl. avgivna reservationen i motsvarande del; och biföll kammaren utskottets berörda hemställan.

Utskottets hemställan i punkten V blev härefter på framställd proposition av kammaren bifallen.

I fråga om punkten VI gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets däri gjorda hemställan dels ock på bifall till den av fröken Andersson m. fl. avgivna reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Staxäng begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten VI i utskottets förevarande utlåtande nr 194, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av fröken Andersson m. fl. avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Staxäng begärde emellertid röst-räkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavos 123 ja och 58 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i punkten VI.

Slutligen blev på därå av herr talmannen framställd proposition utskottets hemställan i punkten VII av kammaren bifallen.

§ 5.

Föredrogos vart för sig:

statsutskottets utlåtande nr 195, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente m. m., i vad propositionen sammanhänger med Kungl. Maj:ts förslag till allmänt rese-reglemente;

bevillningsutskottets betänkande nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 5 § tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316), m. m.; samt

andra lagutskottets utlåtande nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ny lydelse av övergångsbestämmelsen till lagen den 5 april 1946 (nr 130) om ändrad lydelse av 18, 20 och 23 §§ epidemilagen den 19 juni 1919 (nr 443).

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden och betänkande hemställt.

§ 6.

Naturskyddslag m. m.

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtande nr 28, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till naturskyddslag m. m., dels ock motioner, som väckts i anledning av propositionen.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr ANDERSSON i Dunker: Herr talman! Då jag har en blank reservation antecknad till detta utskottsutlä-

Naturskyddslag m. m.

tande och dessutom har väckt en motion i frågan, vill jag anföra några synpunkter.

Detta förslag till en ny naturskyddslag anser jag synnerligen både behöfligt och välkommet. Som det nu är sker ingripanden i naturen, som inte bara förändrar den utan också i hög grad förfular en annars vacker landskapsbild. Det kan ju hända, att jag som sörmlänning lider mera av detta och känner mera av det än många andra. Vi har ju vårt vackra Sörmland, som öppnat våra ögon för de stora värden, som ligger i en tilltalande och vacker natur. Det har kanske skett hos oss mer än på många andra håll. Men det är också utomordentligt beklagligt, att denna vackra natur skall få fördärvas genom enskildas och tyvärr också genom myndigheters exploateringslusta.

Vi kan se resultatet av sådana ingrepp nästan överallt. Gör man t. ex. en bilfärd från Nyköping till Eskilstuna, då man nästan hela vägen följer den s. k. Malmköpingsåsen, finner man det ena förfulande ingreppet efter det andra i den vackra åsen. Grustag på grustag har man där tagit upp och gjort det på ett sådant sätt, att jag tycker det ofta väcker anstöt. Man skulle kunnat göra det på ett helt annat sätt. Man skulle ha kunnat tillvarata det grus man behöver utan att fördärva den vackra åsens utseende på sätt som nu skett. Men nu finns det inga lagbestämmelser, som hindrar vederbörande att förfara så, som de nu gör. Med en smula aktsamhet och intresse för saken skulle vederbörande kunnat göra dessa ingrepp utan att det behövde åstadkomma skada.

Vi har många andra exempel. Jag skall nämna ett. Strax utanför Strängnäs stad fanns det bara för några år sedan en mycket vacker ekbacke. Det var en liten kulle, och på den växte det månghundraåriga ekar. Nu är de borta, och man har där gjort ett fult och som jag tycker mycket onödigt

grustag i stället för den pärla som denna ekbacke utgjorde. Detta skedde trots att man hade ett annat mycket större grustag, som låg bara en eller annan kilometer längre bort.

Det finns så många andra slag av förfulande åtgärder i vår natur. Jag hade härom året tillfälle att göra en resa i Norrland, bl. a. utmed Indalsälven från havet och ändå upp till källsjöarna. Som vi vet ligger där en mängd kraftverksanläggningar. De är i allmänhet inte utformade så, att de i och för sig förfula naturen, men de åstadkommer en sak, som man måste säga är ganska bedrövlig. I den förut vackra vattenfyllda älven ligger botten nu praktiskt taget torrlagd. Det är ingen prydnad för trakten och naturen. Man tycker det verkar mycket snålt att inte kunna låta åtminstone så mycket vatten rinna i älvfårans botten, att det varit en porlande bäck kvar. Nej, älven ligger praktiskt taget torrlagd.

Och kommer man till de områden där man nu gjort uppdämningar och skaffat vattenreservoarer, råkar man också på förhållanden, som man måste säga är ganska bedrövliga. I en stor sjö i Kalls socken uppe i norra Jämtland har man t. ex. gjort en uppdämning, så att man kan höja och sänka vattennivån ett tjugotal meter. På de flacka stränderna blir det nästan ökennatur, när man tappar ur en så uppdämd stor sjö. Jag tycker nog, att det skulle kunna förfaras med litet större försiktighet. På en annan plats, nämligen i Härjedalen, hade man en plan på att dämna upp en sjö, som var ungefär 9 km² stor. Sjön skulle, om jag minns rätt, höjas 23 m, vilket skulle innebära, att ytan beräknades bli ungefär 35 km². Man skulle sålunda dränka ett område på cirka 26 km², bestående av utomordentligt vacker skogsmark och även av jordbruksområden.

Det finns en mängd liknande fall där man tycker att det borde tas något

Naturskyddslag m. m.

mera hänsyn till naturen än vad som nu är fallet. Man behöver bara nämna ordet Tännforsen och det hot, som riktas mot denna. Man kan dock hoppas, att den naturskyddslag, som nu ligger framför oss, skall kunna hindra, att detta naturminnesmärke fördärvas.

Jag har i stort sett inte så mycket att invända mot det föreliggande förslaget, men jag tycker dock, att en del saker kunde ha utformats annorlunda. Vad beträffar organisationen för det centrala handhavandet av naturskyddsvården, blir det ju inte någon egentlig ändring i nuvarande förhållanden. Det borde väl vara möjligt att finna en bättre form härvidlag, men jag förstår, att statsrådet inte hade mycket att hålla sig till efter de yttranden, som avgivits över kommittéförslaget. I dessa var man ju mycket oense; den ene ville si och den andre så. Det var kanske därför inte möjligt att nu skapa en mera enhetlig organisation, utan statsrådet valde — till vilket utskottet har anslutit sig — att försöka åtminstone tills vidare jämka sig fram med den organisationsform som finns.

Ett uttalande av statsrådet, som jag för min del finner mycket välbetänkt, är det vari han rekommenderar, att man även i andra län skall införa något, som redan finns i vissa län, nämligen naturskyddsråd. Han anser, att dessa genom upplysning och propaganda bör kunna väcka ett ökat intresse för naturskyddet och vården om dess värden. Jag tror också, att dessa råd, om de är riktigt sammansatta, skulle kunna utträta en hel del, men erfarenheterna får väl visa om det räcker med propaganda eller om de måste få möjlighet att få sina synpunkter beaktade på annat sätt.

Det är också bra, att statsrådet har föreslagit, att nedskräpning av naturen skall kunna beivras. Visserligen får man, när man läser statsrådets uttalande, nästan den uppfattningen att han ger med ena handen och tar tillbaka

med den andra, men bestämmelserna kan väl ändå göra någon nytta. Bara det faktum, att det finns möjlighet att väcka åtal mot någon, som skräpar ner i naturen så att det medför ohägn och otrevnad för andra människor, bör kunna medföra att folk blir litet försiktigare än hittills; det sker ju mycket i den vägen, som är uttryck för rena slarvet och okynnet för att inte säga illviljan.

På en punkt har jag emellertid inte kunnat ansluta mig till propositionen och alltså inte heller till utskottsutlåtandet. Det gäller 19 §, där man utslutit bebyggelse ifrån bestämmelsen om åtgärder mot företag, som kan väsentligen ändra landskapsbilden. Paragrafen lyder sålunda: »Kan arbetsföretag, som avser annat än bebyggelse, komma att väsentligt ändra landskapsbilden, bör innan företaget utföres samråd ske med länsarkitekten eller den han anvisar.» Det är mot denna punkt jag har vänt mig i min motion, eftersom jag anser att man därigenom inte kommer åt det, som kanske oftare än något annat medför ett förfulande av landskapsbilden. Jag har ofantligt många gånger sett, hur bebyggelsen har placerats på ett synnerligen olämpligt sätt, trots att det funnits möjligheter att placera den bättre. Jag har också sett, hur byggnader har utförts så att de förfulat landskapet. Detta kommer man ju inte åt när bebyggelse har uteslutits från stadgandet i 19 §. Det finns ju vissa byggnader, som inte får uppföras, även ute på landsbygden, utan att ha blivit föremål för granskning och blivit godkända, nämligen hotell, sjukhus och industriella anläggningar. Vi känner också alla till att där fastställda byggnadsplaner eller utomplansbestämmelser finns förekommer kontroll över hur bebyggelsen utföres, men i övrigt saknas ju dylika bestämmelser.

Det sägs, att de kommunala myndigheterna ju har möjlighet att ingripa, i varje fall där det finns sådana bestäm-

Naturskyddslag m. m.

melser, men det förefaller som om en hel del kommunala myndigheter har ringa eller intet intresse för att vid medgivande av bebyggelse ta hänsyn till naturen.

Jag deltog i somras i en resa i Sörmland, som företogs av representanter för länsstyrelsen och länsbostadsnämnden, länsarkitekten m. fl., och vi fick då se exempel på både väl planerad och väl utförd bebyggelse och på motsatsen.

I ett stort brukssamhälle hade bebyggelsen placerats utomordentligt trevligt. Egnahemsvillorna låg på skogbeklädd mark, i skogskanter och i lövskogsklädda hagmarker eller dylikt men däremot inte på öppna åkerfält. På en annan plats hade man påbörjat en bebyggelse. Ett rätt stort antal egnahemsvillor hade uppförts i skogskanter och på lövskogsbeklädda områden, men sedan den gamla kommunen icke längre hade något att säga till om utan det blivit en storkommun hade det börjat blåsa andra vindar. Den nya kommunalförvaltningen hade förbjudit fortsatt bebyggelse på de skogbevuxna områdena; den skulle i stället förläggas ute på de öppna åkerfälten. Vi som var med på resan tyckte att det var ganska bedrövt.

Vi såg liknande saker på andra håll, men så småningom kom vi till Gnesta, där man tydligen hade samma synpunkter på bebyggelsen som i det brukssamhälle, där vi börjat vår resa. Man hade planerat den nya bostadsbebyggelsen — och hade för avsikt att fortsätta med detta — just på skogbevuxen mark. Det var barrskog på en del ställen och lövskog på andra ställen, och man hade därigenom fått fram en vacker och trivsamt bebyggelse.

Om man kunde lära de kommunala myndigheterna att inse betydelsen av att tillvarata den vackra naturens förutsättningar för en god och trivsamt bebyggelse, tror jag man skulle kunna få det mycket bättre än nu. I min hem-

socken Dunker har vi inga planbestämmelser alls, men vi har haft förstående tomtsäljare, som i samarbete med kommunala myndigheter i stor omfattning har placerat förekommande nybebyggelse på bevuxna områden och inte på öppna åkerfält.

Jag skulle vilja rekommendera kammarens ledamöter att någon gång vid tillfälle resa ut till Lövsta yrkesskola i Vagnhärad, som är en statlig anstalt. Jag har haft förmånen att få vara med i styrelsen, sedan skolan började byggas, och vi har lyckats placera ut ett trettiotal personalbostäder i vackra skogskanter eller liknande och fått en enligt allas mening mycket trivsamt bebyggelse.

Man säger ofta, att det blir billigare att bygga ute på öppna fält. Det blir det kanhända vid själva byggnadstillfället, men däremot inte om man tänker på driftkostnaderna. Det blir säkert billigare att värma upp de hus, som ligger skyddade för kalla vindar, än hus, som ligger utströdda på öppna fält. Detta tar man dock tydligen inte mycket hänsyn till.

Utskottets behandling av min motion har varit mycket välvillig. I stort sett instämmer utskottet i mina synpunkter, även om det anser sig inte vilja vara med om ytterligare bestämmelser för bebyggelsen. Man anser, att det finns tillräckligt därav förut, och det kan jag ju delvis hålla med om.

Jag skall, herr talman, inte ställa något yrkande, men jag vill uttala den förhoppningen, att man skall försöka att på frivillighetens väg skapa en bättre förståelse för och ett ökat intresse för att även vid bebyggelse ta hänsyn till bevarandet av våra vackra landskapsbilder. Jag tror också, att de naturskyddsråd, som statsrådet uttalat sig mycket positivt om, skulle kunna göra åtminstone en del i den riktningen.

Man blir också ibland förvånad över det sätt, varpå de moderna arkitekterna utformar bebyggelsen. Det är inte

Naturskyddslag m. m.

utan att man tycker att många av dem skulle behöva börja om och lära sig litet om vår gamla bebyggelse. Denna har ju inte utformats av några skolade arkitekter utan av kanske rätt enkla sockenbyggmästare, som dock har lyckats att få fram byggnader som genom sina proportioner och linjer representerar skönhetsvärden, vilka säkert kommer att stå sig i alla tider. Jag tror att en anknytning till denna gamla bebyggelse skulle i många fall kunna skapa byggnader med skönhetsvärden av helt annan varaktighet än man nu ofta ser.

Herr talman! Jag skall, som sagt, inte ställa något yrkande, utan jag har bara velat anföra dessa synpunkter på det föreliggande förslaget. Jag vill emellertid uttala en förhoppning om att den nya lagen skall verka i sådan riktning, att det skapas ett bättre skydd för vår vackra natur och våra landskapsbilder än som varit möjligt med hittills gällande bestämmelser.

Herr NETZEN: Herr talman! Jag är ledsen att ytterligare ta tiden i anspråk då det här ju föreligger ett enhälligt utskottsutlåtande, men det är ett par ting som jag gärna vill föra på tal. I den oerhört stora och viktiga fråga som det här gäller — stor inte bara ur den oftast så överbetonade estetiska synpunkten utan i lika hög grad med hänsyn till de sociala och ekonomiska problem som frågan berör — är det nu närmast några smärre detaljer, som är orsaken till att jag tar till orda.

I en av motionerna i ärendet, motion nr 668, har bl. a. föreslagits en utredning — den må vara hur enkel som helst och gärna företagen av en departementstjänsteman eller på något annat liknande sätt som kan finnas lämpligt — för att klargöra arten och omfattningen av den omorganisation av Svenska naturskyddsföreningen, som måste ske för att föreningen skall kunna fylla den viktiga och maktpåliggande uppgift, som enligt den nya natur-

skyddslagen kommer på föreningens andel. I utskottets eljest mycket välvilliga och positiva utlåtande yrkas emellertid avslag på detta förslag, och man finner dessutom skälen för en sådan utredning »svårförståeliga».

Det som föranlett motionärernas, mot statsmakterna egentligen mycket lojala förslag är att propositionen faktiskt har — något som också vunnit tredje lagutskottets livliga gillande — angivit Svenska naturskyddsföreningen såsom allmänt sakkunnig naturskyddsinstitution, vilken »regelmässigt skall höras i fridlysningsärenden och andra aktuella naturskyddsfrågor av någon betydelse». Inom Naturskyddsföreningen är vi, liksom även — därom är jag övertygad — inom det andra frivilliga organ som omnämnes i propositionen, nämligen Samfundet för hembygdsvärd, självfallet inte annat än tacksamma och hedrade över det förtroende, som statsmakterna velat visa oss, och besjälade av en allmän önskan att försöka motsvara detta förtroende. Inom Naturskyddsföreningen har man sålunda — för att konkretisera — tagit konsekvenserna av det uppdrag, som statsmakterna velat anförtro detta frivilliga organ, genom att omarbета stadgarna och utarbета organisationsplan för de nya uppgifter, som det föreliggande lagförslaget vill lägga på föreningen.

Motionärerna har i detta läge ansett att statsmakterna borde vara minst lika intresserade som någonsin föreningen av att redan i förväg säga något om hur denna nya organisationsplan skall se ut, så att man inte senare kanske behöver vara tveksam om huruvida den fått den rätta utformningen. Det är detta som är hela förklaringen till förslaget om en enkel utredning i syfte att klargöra både personal- och medelsbehovet. »Svårbegripligare» är det alltså inte att detta utredningsyrkande har framförts.

Detta vill nu inte tredje lagutskottet vara med på, utan man degraderar i stäl-

Naturskyddslag m. m.

let hela frågeställningen till ett spörsmål om statsanslagets storlek i framtiden, en fråga som naturligtvis ingen — inte heller motionärerna — har ansett att riksdagen i detta sammanhang skall taga ståndpunkt till. Det är riktigt som utskottet också säger, att denna fråga återkommer inom kort, men när så sker, är det väl ganska betydelsefullt att man har klart för sig vilka dimensioner själva anslagsfrågan har, och detta måste ju i sin tur sammanhånga med frågan om vilken storlek det speciella organ, som föreslås fullgöra en viss funktion, bör ha.

Detta är, som sagt, inte utskottets mening, och motionärerna måste självfallet uppfatta utskottets avslagsyrkande och den motivering som anförts såsom åtminstone ett indirekt tillstyrkande av en fullmakt för föreningen att ensam avgöra frågan om vilken omgestaltning av densamma som behövs. I konsekvens därmed är det kanske inte heller förmäta eller aldeles oriktigt att våga räkna med att en annan riksdag i sinom tid också kommer att anvisa de medel, som behövs för att naturskyddet skall kunna fullföljas i de delar, som exempelvis naturskyddsföreningen fått sig ålagda. Om dessa mina förutsättningar är riktiga kan jag följaktligen inte annat än mycket varmt yrka bifall till utskottets förslag.

Vad själva principfrågan beträffar, är det kanske redan sagt tillräckligt därom, och jag skall inte falla för frestelsen att uppta tiden därmed i den utsträckning som frågan egentligen förtjänar. Inte minst här i den lagstiftande församlingen, har hittills likgiltigheten inför det aktiva naturskyddsarbetet varit rätt komprometterande, något som gör att vi, herr talman, även efter den lilla blygsamma början, som det föreliggande lagförslaget innebär, fortfarande i viss mån måste räkna oss som efterblivna i detta avseende. Det är en oerhört stor och angelägen fråga som det här gäller. Den är inte bara förknippad med

spörsmålet om att bevara våra ekbackar och lövängar eller ens — även om det i och för sig är tillräckligt motiv för en lagstiftning — uteslutande att bevara så mycket orörd natur, som möjligt för att knyta an nya kulturer till de tidigare, utan frågan har också sociala och ekonomiska aspekter. Jag behöver bara erinra om storleken av de problem, som frågan om vattenförsörjningen och vattenföreningarna representerar, för att man skall inse, inte bara att tiden i motsats till vad som säges såväl i propositionen som i utskottets utlåtande verkligen är mogen för ordentliga krafttag, utan också att klockan har klämtat mycket länge för behovet av verkliga framsteg i fråga om naturskyddet. Ett behov som jag vågar påstå inte är tillräckligt tillgodosett med vad som föreslås i den föreliggande propositionen utan som, vilket även utskottet antyder, inom kort gör det nödvändigt att komplettera den nya lagen med bestämmelser om en central tillsynsmyndighet, som kan samordna alla krafter som är verksamma på naturskyddets område.

Herr ANDERSSON i Löbbo: Herr talman! Efter de båda anföranden som här hållits har jag inte anledning att ingå på någon redogörelse över propositionens innehåll eller utskottets förslag. De båda föregående talarna har ju avslutit sig till de allmänna principer beträffande naturskyddet, som framlagts i den kungl. propositionen och som även utskottet enhälligt ansett sig böra förordna. Då jag emellertid begärt ordet för att framställa ett yrkande om bifall till utskottets förslag, kan jag inte underlåta att samtidigt säga några ord närmast i anslutning till de särskilda motioner, som avgivits av de båda talarna.

För att börja med den siste talaren, herr Netzén, har jag nog en något avvikande mening gentemot honom. Han uttalade som sin förhoppning att det

Naturskyddslag m. m.

skulle, om så visade sig erforderligt, inrättas ett nytt centralt ämbetsverk eller något liknande för naturskyddets del. Jag är för min del inte övertygad om att detta kommer att visa sig nödvändigt. Om man går till de yttranden, som angivits över den utredning, vilken legat till grund för propositionen, finner man en brokig samling av förslag. Jag tror att det är sju eller åtta statliga verk, institutioner eller enskilda föreningar, som är föreslagna som centralorgan, men det egendomliga är att de flesta av dessa inte synes så värst hågade att åta sig detta uppdrag. Kungl. Maj:t har under sådana förhållanden funnit det vara bäst att tills vidare låta det hela vara ungefär som det är. Utskottet har för sin del delat denna uppfattning. När jag här säger att jag hoppas att det inte skall bli något nytt centralt ämbetsverk för naturskyddet, tror jag att jag inte bara uttalar min egen mening utan även tredje lagutskottets.

Herr Netzén var i övrigt i stora drag belåten med den skrivning, som utskottet gjort. Jag har kanske därför ingen anledning att längre fortsätta med denna detalj. Jag skall då endast inskränka mig till att säga några ord med anledning av herr Anderssons i Dunker anförande.

I sitt i allmänna ordalag hållna anförande uttryckte herr Andersson i Dunker sin tillfredsställelse över att det nu äntligen gjordes någonting till förmån för naturskyddet. Denna sak är vi fullständigt överens om. Sedan fortsatte emellertid herr Andersson med att tala om en hel del andra saker. Jag hade väntat mig att han skulle tala för den motion, som han väckt i detta ärende. Detta gjorde han emellertid knappast. I motionen yrkar han att bebyggelsen borde, då den kan förväntas väsentligt ändra landskapsbilden, inräknas bland de företag för vilka vederbörande företagare skulle ha skyldighet att, innan företaget kommer till utförande, samråda med länsarkitekten och för vilka

han, därest länsarkitektens råd ej följts, skulle kunna av länsstyrelse åläggas vite. Av motionens ordalydelse har man svårt att förstå, att herr Andersson syftar på annan bebyggelse än den på rena landsbygden. Detta framgick också av hans anförande här. Han uttalade sin förvåning över vissa arkitekters moderiktningar beträffande byggenskapen o. d. Dessa tyckte han inte riktigt om. Ja, men då är det väl en risk förenad med att sätta länsarkitekterna som några sorts toppfigurer, som skall bestämma över byggenskapen. Jag tillhör inte dem som påstår, att den nuvarande byggnadsregleringen med alla sina inskränkningar i och för sig innebär något krångel i egentlig bemärkelse, men jag skulle gärna se att den kunde förenklas, det medger jag. Detta medför emellertid att jag under inga omständigheter kan vara med om att förorda en bestämmelse, som tvivelsutan skulle åstadkomma det verkliga krånglet. Skulle länsarkitekterna höras angående de byggnader, som utföres ute på landsbygden, då skulle följderna otvivelaktigt bli lång tidsutdräkt och dessutom ökade besvärligheter för vederbörande. Jag tror därför att utskottet haft synnerligen goda skäl när det avstyrkt denna motion.

Jag ber slutligen få meddela att det under hand har lämnats uppgift om att departementschefen har för avsikt att ordna ett sammanträde med Svenska naturskyddsföreningen och Samfundet för hembygdsvård och kanske även andra naturskyddsorganisationer. Vid detta sammanträde kommer självfallet organisationsproblemet att dryftas. Jag kan inte förstå nödvändigheten av en skrivelse från riksdagen med begäran om en direkt utredning, som herr Netzén föreslår. I den motion, som herr Netzén själv lämnat här i kammaren, finns det nämligen omtalat, hur det ungefär skulle gå till enligt föreningens egen uppfattning. Där står det, att den nu angivna verksamheten under styrelsens över-

Naturskyddslag m. m.

inseende skulle ledas av en naturskyddsintendent, vilken vid sin sida skulle ha en naturskyddsnämnd av på olika områden sakkunniga personer. Dessa ledamöter skulle utnämnas av Kungl. Maj:t. När nu föreningen själv gått in för en stadgerevision och uppgjort preliminärt förslag till personaluppsättning har vi inte funnit någon som helst anledning till att skriva till Kungl. Maj:t och begära en särskild utredning i saken.

Herr talman! Det kan kanske räcka med det här anförda. Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr NETZEN (kort genmäle): Herr talman! Det var närmast två ting, som uppkallade mig till replik.

När det gäller utredningsförslaget i motionen så tycker jag det förefaller, som om utskottets ärade vice ordförande och även utskottet i övrigt skulle ha missuppfattat själva syftet med det. Självfallet ligger det inte främst i naturskyddsföreningens intresse att be om hjälp från statsmakterna för att verkställa en utredning, som angår deras egna uppgifter. Förslaget är — det märker jag nu — ett uttryck för en fullständigt överdriven lojalitet gentemot det som vi uppfattat som statsmakternas intresse. Skall man nämligen i framtiden vara med om att anslå pengar till den verksamhet, som man lagligen ålägger denna förening att delvis handha, då bör det också finnas ett intresse från statsmakternas sida att följa och övervaka den organisationsverksamhet, som man är villig att ge förtroendet. Detta är hela syftet. Jag vill upprepa ännu en gång, att naturskyddsföreningen självfallet ingenting har emot att åtaga sig denna uppgift, dock under förutsättning att man kan räkna med riksdagens sympati för anspråk på anslag för att fullgöra de åligganden som riksdagen i dag är i färd med att giva de frivilliga organen.

Sedan vill jag, herr talman, säga ett ord beträffande det centrala ämbetsver-

ket. Jag uttryckte mig kanske litet dunkelt i detta fall. Jag menade inte alls att det skulle behövas ett nytt centralt ämbetsverk. Jag tror dock att det kommer att visa sig nödvändigt med en samlande naturskyddsinspektion, som kanske är möjlig att förena med något redan befintligt ämbetsverk.

Slutligen vill jag även uttrycka min tillfredsställelse över beskedet från utskottets vice ordförande, att jordbruksministern överväger ett sammanträde för att diskutera organisations- och samarbetsfrågorna. Detta hälsas säkerligen allmänt med största tillfredsställelse.

Herr ANDERSSON i Dunker (kort genmäle): Herr talman! Det jag sade beträffande arkitekterna var närmast det, att jag ansåg att de i viss mån behövde lära om. Jag tycker att de borde studera den gamla bebyggelse vi har, studera de byggnader, som uppfördes för 100 eller kanske 200 år sedan. Dessa byggdes av enkla sockenbyggmästare och säkerligen utan hjälp av arkitekter. Byggnaderna utfördes emellertid i vackra proportioner och med vackra linjer. De skönhetsvärden, som då skapades, finns fortfarande kvar, och de kommer säkert att finnas så länge dessa byggnader står. De resultat man nu får se av många arkitekters verksamhet är sannerligen inte av sådan beskaffenhet, att de över huvud taget skapar några skönhetsvärden — i varje fall inte några bestående sådana.

Vad sedan byggenskapens placering beträffar skall jag be att få citera några rader ur det utskottsutlåtande, som herr Andersson i Löbbo i egenskap av vice ordförande i utskottet är ansvarig för: »Det torde icke heller kunna förnekas, att byggnadernas inpassande i landskapsbilden här och var lämnar åtskilligt övrigt att önska. Samhällsin- gripanden för att åstadkomma förbättringar i detta avseende skulle därför i och för sig vara behövlige.» Ja, herr

Naturskyddslag m. m.

talman, det var precis det även jag önskade.

Herr ANDERSSON i Löbbo (kort genmäle): Herr talman! Jag skall beträffande herr Netzéns anförande bara be att få påpeka, att styrelsen för den organisation, som han här talade för, under hand har hemställt att det från Kungl. Maj:ts sida måtte föranstaltas om en utredning om det personal- och medelsbehov, som med utgångspunkt från propositionens ståndpunkt kommer att föreligga. Det är ju alldeles självfallet att Kungl. Maj:t kommer att låta verkställa en sådan undersökning, därest Kungl. Maj:t anser sig kunna använda organisationen för ifrågavarande ändamål. Även jag anser detta vara önskvärt.

Vad herr Andersson i Dunker beträffar undrar jag om det inte är så, att herr Andersson försöker krångla sig bort från sin egen motion. Han har motionerat om att länsarkitekterna skulle bli övervakare av byggenskapen även på rena landsbygden. Men här talar herr Andersson i Dunker om helt andra ting.

Jag kan inte undvika att göra den reflexionen, att det inte finns några garantier för att länsarkitekterna alltid kommer att förorda bebyggelse i de fagra skogsbackar, som herr Andersson så vackert har talat om. Kanhända finns det andra länsarkitekter som hellre vill förlägga husen på öppna åkerfält. Det finns i det fallet inga som helst garantier. Att gå den väg som föreslås i herr Anderssons motion skulle nog, som jag förut sade, vara en åtgärd som skulle leda till onödigt krångel.

Herr GUSTAFSON i Dädesjö: Herr talman! Jag skall inte dra ut på tiden. Kammaren är färdig att ge detta lagförslag sin välsignelse.

Detta förslag har remissinstanserna varit snälla emot, Kungl. Maj:t har varit nådig och utskottet har tydligen an-

sett att försiktighet är en dygd. Utskottet har högaktningsfullt gått förbi allt sådant, som man har befarat skulle brännas. Själva principen att svensk natur skall skyddas uppfattas allmänt som ett samhällsintresse, och det har också påpekats och strukits under av herr Netzén.

Här presenteras en samling författningsföreskrifter, som utsäger att man inte får fara fram hur som helst i naturen och att enskilda exploatörer får finna sig i att återställa och snygga upp efter sig. Allt detta är rätt och riktigt.

Det har naturligtvis inte saknats röster, som har yrkat på att gå mycket längre och mera hårdhänt fram. Det har också funnits andra som har påpekat, att vissa legala utnyttjanden av naturtillgångarna otillbörligen hindras. Jag tror att detta förslag är en ganska skicklig balansakt mellan dessa extrema ytterligheter.

Det är egentligen endast på en punkt, som det har gnislat, nämligen om verksamhetens organisation, övervakning och tillämpning. Dessa befogenheter föreslås nu bli utspridda på en mängd olika organ. Länsstyrelserna får det mesta. Vid dessas sida rekommenderas ett länsråd. Vård och förvaltning kan uppdragas åt domänverket, skogsvårdsstyrelserna, vetenskapsakademien, naturskyddsföreningen och Samfundet för hembygdsvård. Alla dessa får var sin bit att tugga på. Det verkar nästan som om det vore fråga om en styckningsfest efter en älgjakt.

Utredningen har föreslagit en fristående naturvårdsnämnd. Jag vet mycket väl att konkurrensen om övervakningen har varit svår. Därom vittnar både remissvaren och motionerna. Men jag hyser fortfarande den bestämda uppfattningen, att ett tillsynsorgan, som samordnar och bedömer efter enhetliga principer i längden inte kan viftas bort. Jag tolkar departementschefens försiktiga formulering så, att han delar

Naturskyddslag m. m.

denna mening men att han vill ha tid på sig att tänka på saken. Och det får han ju om vi beslutar i överensstämmelse med utskottets förslag. Medan han är i farten med att tänka, vill jag rekommendera honom att ägna sitt uttalande, som refereras på sidan 30 i utskottets utlåtande, en tanke i det sammanhanget. Det handlar om straffåtgärder vid nedskräpning i skog och mark. Departementschefen säger där: »Enligt min mening talar därför så starka skäl för att vid straffansvar förbjuda nedskräpning i skog och mark att betänkligheterna häremot måste vika. Jag inser väl att det på grund av bevissvårigheter icke torde bli möjligt att i någon större utsträckning ingripa med åtal mot de missförhållanden varom nu är fråga. Men detta torde icke vara nödvändigt och skulle för övrigt ej heller vara önskvärt. Redan blotta vetskapen om tillvaron av ett lagstadgande i ämnet torde vara ägnad att fördelaktigt påverka allmänhetens inställning.»

Jag får lov att säga att, om detta skall utgöra en rekommendation vid tillämpningen, kan jag för min del inte ansluta mig till det, utan jag har velat i protokollet få antecknat att det inte kan vara riktigt att rekommendera att ta med silkesvantar på dem, som uppträder som naturvandaler.

Som representant för naturskyddsin-tressen vill jag slutligen uttrycka min glädje över att denna lag har blivit verklighet. Jag vill också understryka vad herr Netzen har framhållit, nämligen att en förutsättning för att effekten skall bli den avsedda är att det ställs medel till förfogande, inte minst för de frivilliga organisationer och organ, som får sig uppgifter här ålagda. De kan inte fullgöra dessa uppgifter på det avsedda sättet om de inte hålls under armarna av det allmänna.

Herr von SETH: Herr talman! Detta är en stor och viktig lag, och jag tror att man utan överord kan säga att det

är en stor dag för det svenska naturskyddet, när vi i dag skall få en naturskyddslag.

Det är ganska naturligt att det är många önskemål, som gör sig gällande. Det är många som vill få sina synpunkter beaktade, och det är inte så lätt att tillfredsställa alla, när man skapar en ny lag.

Jag måste säga, att det har varit utslutande angenämt att sitta i tredje lagutskottet när detta ärende har behandlats. Det är ju i lagutskotten vanligt att det kommer upp ganska brännbara ämnen och att man tar till storläggan.

Herr Andersson i Löbbo, under vars ledning naturskyddslagen har behandlats, vill jag ge en honnör för handläggningen av ärendet. Han har sökt sammanjämka de olika åsikter, som har kommit fram. Det föreliggande utskottsutlåtandet är givetvis en kompromiss, ty alla kan inte bli belåtna, men å andra sidan har man sökt att tillgodose de olika önskemålen så mycket som möjligt.

För min egen del har jag tänkt mig att det redan från början skulle ha blivit ett centralorgan som i en eller annan form skulle ha fått en viss auktoritet och hållit sin hand över verksamheten. Detta har utskottet inte velat gå med på av flera olika skäl. Jag har ingen anledning att yrka bifall till detta mitt förslag, ty i skrivningen på sidan 33 i utlåtandet säger utskottet: »Skulle erfarenheterna vid tillämpningen av den nya naturskyddslagen styrka det berättigade i tanken på ett centralorgan i en eller annan form, bör det ankomma på Kungl. Maj:t att åter upptaga denna tanke till övervägande.»

Här är det alltså klart och tydligt ut sagt att, därest det skulle visa sig nödvändigt, hoppas man att departementschefen tar upp denna fråga. Med hänsyn till att departementschefen vid flerfaldiga tillfällen har visat sig ha mycket stort intresse för naturskyddet

och för hembygdsvården är jag för min del övertygad om att statsrådet Norrup kommer att med intresse följa denna fråga och ingripa när tiden befinnes lämplig.

Även om det är en viktig lag och även om det skulle finnas mycket att anföra, skall jag inte förlänga debatten. Vi har blivit eniga i utskottet med undantag av herr Andersson i Dunker, som på en punkt har avgivit reservation.

Jag ber endast, herr talman, att få sluta med att säga att för alla de goda krafter, som nu finns ute i länen och som arbetar för förverkligandet av ett naturskydd och slår vakt om de kulturella och ideella värden vi äger i vår svenska natur, är det att hälsa med tillfredsställelse att denna lag har kommit till. Jag vill uttrycka den förhoppningen, att den också skall bli till gagn och nytta för sitt syfte.

Överläggningen var härmed slutad. Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 7.

Föredrogos vart efter annat

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 11:o och 16:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt;

nr 30, i anledning av väckt motion om ändring i 11 § lagen om rätt till fiske; och

nr 31, i anledning av väckta motioner om ändring i 3 § lagen om rätt till fiske m. m.; samt

jordbruksutskottets utlåtande nr 49, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändring i grunderna för tilläggsbidrag till vissa statsunderstödda torrlägningsföretag.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 8.

Interpellation ang. Aktiebolaget Statens skogsindustriers verksamhet.

Fru SANDSTRÖM erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Under depressionstiden på 1930-talet övertog domänverket en del träindustrieföretag, huvudsakligast för att bereda sysselsättning under en arbetslöshetsperiod. I början av 1940-talet beslöt riksdagen — på förslag av dåvarande jordbruksministern Pehrsson-Bramstorp — att denna verksamhet skulle övergå i bolagsform. Propositionen hade skrivits på grundval av en enmansutredning, som rönt ganska mycket kritik. Jordbruksutskottet tillstyrkte emellertid propositionen, som också bifölls av riksdagen. Utskottet poängterade att denna statliga verksamhet borde få bedrivas under »enahanda förutsättningar och betingelser som andra företag inom samma bransch». Råvaruförsörjningen till den statliga träindustrin skulle ske från statens skogar efter priser, som borde ansluta sig till den öppna marknadens.

Sedan riksdagen sålunda fattat beslut om driftens överförande i bolagsform, har som bekant riksdagen sedan inte möjlighet att öva inflytande eller ens kontroll över denna statliga verksamhet. Riksdagen beviljar stundom medel till exempelvis aktieteckning för utökande av någon statlig bolagsverksamhet, men om bolaget lånar medel till rörelsens utvidgning, så ligger det utanför riksdagens bedömning. Statens skogsindustrier har exempelvis lånat ur sina egna pensionsfonder.

Aktiebolaget Statens skogsindustrier, ASSI, har under sin tioåriga verksamhet visat en vacker expansion. Med hänsyn till olika omständigheter, som är alltför kända för att här behöva beröras, har ju trävaruindustrin under senare tid förändrats till sin struktur. Den minskade råvarubasen har tillsammans med den tekniska utvecklingen

Interpellation ang. Aktiebolaget Statens skogsindustriers verksamhet.

fört träförädlingsindustrien in på nya banor. Man frapperas därför av att just ASSI hållit på och byggt ut sina sågverk. ASSI omfattar i dag 11 sågverk (plus ett legosågverk), 2 trähusfabriker, en sulfatfabrik med pappersbruk, 2 wallboardfabriker, 2 trädestillationsverk, en hytta, en mineralullsfabrik och ett stålsandverk. Det är sågverksrörelsen som dominerar. Sedan 1943 har den stadigt ökat i omfång, och i fjol, 1951, nåddes det högsta produktions-talet hittills. Under senare år syns också sågverken ha utbyggts i nästan febril takt. Sågverken i Valåsen, Skinnskatteberg och Laxsjön (under Laxå bruk, vilket förvärvades 1947) har fått ytterligare två nya sågramar vardera. Sjöbacka såg har fått två nya ramar i stället för en äldre. Norrbottensverken (Båtskärsnäs, Karlsborg och Lövhölmén) har fått sammanlagt sju nya ramar. Saxviken har ombyggts från cirkelsåg till ramsåg med två ramar. I Valåsen håller man nu på att uppföra ett helt nytt fyrramigt sågverk.

Det ser ut som om investeringsverksamheten inom detta statliga bolag inte nämnvärt hämmats av några restriktioner. Under tiden 1942—1951 har bolaget lagt ner över 95 miljoner kronor i nyinvesteringar och rationaliseringar. Av denna summa belöpte sig inte mindre än 26,5 miljoner på enbart fjolåret. Vid årsskiftet 1951/52 tycks bolaget ha lagt upp ett förnyelsekonto för byggnader på 6,6 miljoner kronor och för maskiner och inventarier på 49,5 miljoner — eller tillhoppa drygt 56 miljoner kronor. Man får alltså förmoda att den febrila utbyggnaden kommer att fortsätta.

Innevarande år har prisfall inträffat på såväl trävaror som cellulosa och wallboard. Genom de i fjol avslutade rotköpen för innevarande års behov kommer *merkostnaden* för råvaran under innevarande år att bli 45 miljoner kronor jämfört med 1951. Allt enligt bolagets egen redovisning. Den inhem-

ska marknaden »absorberade» i fjol bara 8 procent av bolagets totala träproduktion, resten gick till export. Leveranserna av monteringsfärdiga hus har minskat med 75 procent.

Mot bakgrunden av den redovisade expansionen av ASSI:s sågverksindustri med alla nyinvesteringar där, är det en smula frapperande, att i bolagets eleganta tioårsredogörelse, utgiven i år, läsa följande: »Som en följd av att de nuvarande skogsavverkningarna i övre Norrland lämnar ett sågtimmerutbyte av endast 20 å 25 procent är det nu ofrånkomligt, att bolagets produktion anpassas bättre efter denna strukturförändring i avkastningen. I samband med en minskning av sågverksproduktionen och ombyggnad av anläggningarna för enbart dagskiftsågning har bolaget av denna anledning beslutat öka produktionen av sulfatcellulosa och wallboard under de närmaste åren. De sågade trävarorna, som hittills kvantitativt utgjort 90 procent av produktionen, torde härigenom komma att stanna vid 55 å 60 procent.»

Man frågar sig om bolaget inte förrän långt in på det här året upptäckt, att övre Norrlands råvarubas betydligt minskats. Om upptäckten av detta för andra sedan länge kända faktum gjorts tidigare, hade kanske inte nya sågramar byggts nästan på löpande band inom ASSI:s många sågverk.

Det finns emellertid andra aspekter på ASSI:s anmärkningsvärt ökade omfattning av sågverksrörelse. Det finns här i landet många hundra mindre sågverk, spridda över hela landet. Om vi ser på denna verksamhet uteslutande i Norrland och Dalarna, finner vi här omkring 300 enskilda företag, sammanlutna i föreningar, som i sin tur tillhör en riksorganisation, Sveriges sågverksägares riksförbund. En hel rad av dessa sågverk ligger exempelvis i övre Norrlands inland, i synnerhet längs inlandsbanan. Dessa sågverk furnerar i synnerhet hemmamarknadens byggproduktion.

Interpellation ang. Aktiebolaget Statens skogsindustriers verksamhet.

Den samlade årsproduktionen för dessa sågverk — från Dalarna och uppåt — utgör efter senaste siffror omkring 116 446 stds. För jämförelse kan nämnas att ASSI:s samlade årsproduktion 1951 var 91 700 stds. De norrländska småföretagen sysselsätter sammanlagt omkring 3 900 arbetare med i det närmaste fast anställning. ASSI sysselsatte totalt under fjolåret i medeltal 2 800 arbetare. För den som närmare känner till förhållandena i Norrland är det uppenbart att ett sågverk, större eller mindre, betyder mycket för en bygd med ett eljest ganska odifferentierat näringsliv. Det har ofta i olika sammanhang talats om nödvändigheten av att stimulera företagsamhet på landsbygden, och det göres i andra sammanhang mycket från det allmännas sida för att uppmuntra sådan verksamhet. Den, som inte alldeles försvurit sig åt tron på stordriftens absoluta fördelar, kan inte vara blind för att variationer i smärre, spridda enheter måste inom den bransch det här är fråga om ha sina stora fördelar. Över 50 procent av dessa mindre företags samlade produktion inom det område, som här angivits, går till den mer eller mindre lokala hemmamarknadens behov. Något över tio procent av det förädlade virket går till södra Sverige och drygt 30 procent exporteras till utlandet. Hemmamarknaden dominerar alltså. Det betyder i sin tur att byggenkap kan ske med tillgång till virke på ganska nära håll, och vad det betyder i fråga om transportkostnader måste också vara uppenbart. Virket är i regel inte flottat, vilket betyder bättre kvalitet. Man har anmärkt på att småsågarnas förädling är oekonomisk. Mot detta kan ställas det förhållandet, att de större sågverken, som oftast ligger vid kusten i Norrland, får sitt virke genom flottlederna, och sjunkprocenten har alltid här varit ett problem. Inlandets smärre sågverk tar vara på avfallet genom att verksamheten oftast också är förbunden med kolproduktion.

Mycket avfall, som annars skulle bli kvarliggande i skogen, kan sålunda tillgodogöras.

De mindre sågverken, i synnerhet i inlandet, står emellertid i dag inför utsikten att inte få den råvara de behöver. I stor utsträckning har dessa sågar köpt sitt virke från kronoskogarna, och så sker även nu men i mindre omfattning. ASSI:s norrländska företag har under de tio år bolaget arbetat ökat sitt behov av rundtimmer. Behovet tillgodoses huvudsakligast från kronoskogarna, där ASSI har förköpsrätt. Auktionsförfarandet har av kända skäl för länge sedan upphört i de norrländska distrikten. Vad som utbjöds till försäljning från domänverkets skogar sker på anbud under hand. Utbuden har minskat inte bara på grund av minskade skogsuttag utan tydligen även på grund av att domänverket furnerar ASSI:s företag. Vad som så att säga blir över går ut på anbud. Som exempel kan anföras siffror från ett par norrländska revir. Från 1944 till 1951 har utbuden å ett revir sjunkit från 45 184 kbm det förstnämnda året till 16 873 i fjol. I ett annat revir är siffrorna respektive 38 259 och 12 038 kbm. Under 1951 inköpte ASSI 38,8 miljoner kbft virke, varav 30,3 miljoner kbft kom från domänverket. I sin här nämnda redogörelse förklarar ASSI att »det ger sig självt att bolaget betalar öppna marknadens priser både för domänverkets leveranser och för virke från enskilda». Priserna i fjol säges vara anpassade efter det prisläge, som rådde vid tiden för de allmänna skogsauktionerna. Detta måste gälla södra Sverige, där auktionsförfarandet alltjämt tillämpas. I norra Sverige har ingen prissättning förekommit »över auktionsbordet». Enligt den officiella statistik, som skogsstyrelsen tillhandahåller, får man veta att exempelvis hösten 1950 hölls skogsauktioner i södra Sverige men för rotposter inom Ljusnans område och norrut infordrades anbud. Enligt skogsstyrelsens redo-

Interpellation ang. de högre fångvårdstjänstemännens lönegradsplacering.

görelse betalades i de nordliga distrikten år 1946 ett medelpris av 13,85 kronor per skogskubikmeter medan motsvarande siffra för samma år i södra Sverige var 27,65 kronor. År 1950 var siffrorna i de nordliga distrikten 27,21 kronor och i de södra 41,70 kronor.

Prissättningen mellan domänverket och ASSI skall här inte beröras. Vad som är uppenbart är emellertid att de mindre sågverken inte har någon möjlighet att konkurrera med ASSI i öppen marknad. ASSI, som bildades för att ge denna verksamhet möjlighet till lika villkor jämfört med enskilda, har nu de fördelar, som ett statligt bolag i regel får. Det är de privata, som inte längre kan konkurrera på lika villkor. Om virkesköparna från de mindre sågverken finge konkurrera i öppen marknad med ASSI, skulle de finna det på något sätt fair play. Nu står de klart i efterhand.

Om utvecklingen skulle gå därhän, att staten i allt större utsträckning låter sitt virke — och sitt bästa virke — gå till de statliga industrierna och de enskilda skogsägarna genom sina föreningar också börja med förädlingsindustri i stor skala — något sådant har man redan varit inne på — måste i framtiden hundratals mindre företagare stå utan råvarutillgång, vilket skulle betyda nedläggning av rörelsen. En sådan utveckling måste föra med sig att några tusental människor, som nu har arbete och utkomst på hemorten, finge söka sig till andra marknader. Virkesuttagen i inlandet skulle nästan uteslutande gå ned till kusten för förädling, varefter den förädlade varan måste fraktas upp igen i den mån byggnadsverksamheten i inlandet skall fortsätta. När inlandsbanan byggdes, kalkylerade man med en viss transportvolym av bl. a. just virke från företag i inlandet. Transporter av virke och kol måste självfallet nedgå. Att desslikes landsbygden däruppe blir ytterligare utarmad följer också.

Med utgångspunkt från vad som här anförts, anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få rikta följande frågor:

Anser statsrådet att statens skogsindustriers expansion haft sådan inriktning att den varit tillfredsställande med hänsyn till det allmännas bästa?

Anser statsrådet att en utveckling av det här antydda slaget för de mindre sågverken är för framtiden gagnelig?

Denna anhållan bordlades.

§ 9.

Interpellation ang. de högre fångvårdstjänstemännens lönegradsplacering.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr BRACONIER, som yttrade: Herr talman! Kungl. Maj:ts proposition nr 241 till årets riksdag upptager förslag till lönegradsplacering för vissa tjänster, och i samband därmed redovisas de överenskommelser, som den 4 oktober 1952 träffats mellan 1949 års tjänsteförteckningskommitté och tjänstemännens huvudorganisationer Statstjänarkartellen, Statstjänstemännens riksförbund, Sveriges akademikers centralorganisation och Tjänstemännens centralorganisation samt den 15 oktober mellan kommittén och Statstjänarkartellen. Överenskommelserna utgör resultatet av andra etappen av kommitténs revisionsarbete. Härmed är tjänsteförteckningskommitténs uppdrag dock icke slutfört. Vissa verksamhetsområden har av olika skäl ännu icke upptagits av kommittén i denna etapp och tjänsterna har sålunda ej kunnat inrymmas i överenskommelsen. Bortsett från tjänsterna vid krigsmaterielverket, försvarets forskningsanstalt och arbetsmarknadsstyrelsen, varom förslag torde komma att föreläggas riksdagen i tilläggsproposition, får de återstående

Interpellation ang. de högre fångvårdstjänstemännens lönegradsplacering.

tjänsterna stå över till en tredje omgång, och förslag rörande dessa tjänster kan således lämnas först vid 1953 års riksdag.

Jag är väl medveten om den stora arbetsbörda, som åvilat kommittén, och de svårigheter, som förelegat att få fram ett resultat i sådan tid att det kunde föreläggas riksdagens höstsession. Även andra skäl än tidsnöden ha givetvis varit avgörande för kommitténs beslut att uppskjuta behandlingen i vissa fall. Sälunda har exempelvis frågan om lönegradsplaceringen av vissa tjänster vid fångvårdsanstalterna icke medtagits i denna etapp. Anledningen härtill torde vara att ställning ännu icke tagits till 1951 års fångvårdsutrednings i somras avlämnade betänkande med räjongplan för fångvården. Enligt denna plan skulle bl. a. fångvårdsanstalterna administrativt fördelas i räjonger under en räjongchef, samtidigt chef för den i vårdtekniskt avseende bäst rustade anstalten, centralanstalten. Vidare skulle fångvårdsstyrelsens befogenheter i vissa avseenden decentraliseras till räjongchefen och en räjongnämnd. Det är att förmoda att frågan om lönegradsplaceringen för berörda tjänstemän ansetts böra anstå i avvaktan på beslut om en omorganisation enligt dessa riktlinjer och först upptagas sedan arbetsuppgifterna för ifrågavarande tjänster fullt klarlagts.

Det torde emellertid vara osäkert huruvida förslag till en dylik omorganisation verkligen kommer att framläggas till 1953 års riksdag. Skulle så ej bli fallet, kommer förhållandet av denna fråga att för den berörda tjänstemannagruppen framstå såsom ett oberättigat dröjsmål i en för denna betydelsefull angelägenhet. De närmast berörda är personalen i de högre lönegraderna inom fångvården: direktörer och assistenter men även kamrerare. Det stora flertalet befattningshavare i lägre lönegrader har med hänsyn till de ökade krav, som straffverkställig-

hetsreformen ställer på fångvårdstjänstemännen, och de härav ändrade arbetsuppgifterna erhållit en förbättrad löneställning genom beslut såväl vid 1946 års riksdag som vid innevarande riksdag under dess vårsession. De högre fångvårdstjänstemännen har däremot icke kommit i åtnjutande av någon förbättrad löneställning, trots att motiven för en sådan måste anses i lika hög grad gälla dessa tjänster. Statsutskottet vitsordade också vid 1949 års riksdag (utlåtande nr 2) behovet av löneförbättring för dessa tjänstemän, vilka enligt utskottets uttalande kunde anses tillhöra dem, som i första hand borde komma ifråga i detta hänseende.

Därest förslag till omorganisation enligt betänkandets riktlinjer icke skulle komma att föreläggas riksdagen med avsedd tillämpning fr. o. m. budgetåret 1953/54, föreligger enligt min uppfattning icke skäl att sätta nu ifrågavarande tjänstemän i sämre ställning än dem som inrymts i proposition nr 241. Och för att få klarhet i denna fråga har jag i dag i en interpellation till statsrådet och chefen för justitiedepartementet efterhört, huruvida han hade för avsikt att till nästa års riksdag framlägga förslag till omorganisation av fångvårdsväsendet enligt i fångvårdsutredningens betänkande anförda riktlinjer.

Med åberopande härav anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för civildepartementet få rikta följande fråga:

Har herr statsrådet för avsikt att — därest justitieministern förklarar sig icke ha för avsikt att till nästa års riksdag framlägga förslag till omorganisation av fångvårdsväsendet enligt i fångvårdsutredningens betänkande anförda riktlinjer — förelägga innevarande riksdag förslag i fråga om de högre fångvårdstjänstemännens löneplacering?

Denna anhållan bordlades.

§ 10.

Interpellation ang. framläggande för riksdagen av förslag till omorganisation av fångvårdsväsendet.

Ordet lämnades på begäran till

Herr **BRACONIER**, som anförde: Herr talman! I ett i år avgivet betänkande har 1951 års fångvårdsutredning framlagt en räjongplan för fångvården. Enligt denna plan skulle bl. a. fångvårdsanstalterna administrativt indelas i räjonger under en räjongchef, samtidigt chef för den i vårdtekniskt avseende bäst rustade anstalten, centralanstalten. Vidare skulle fångvårdsstyrelsens befogenheter i vissa avseenden decentraliseras till räjongchefen och en räjongnämnd.

Föreliggande spörsmål har icke betydelse enbart i organisatoriskt avseende. Såsom framgår av en interpellation som jag i dag riktat till statsrådet och chefen för civildepartementet har frågan om lönegradsplaceringen av vissa tjänster vid fångvårdsanstalterna uppskjutits i avvaktan på ställningstagandet till organisationsfrågan. Det är därför angeläget att få veta, huruvida förslag till en omorganisation i enlighet med fångvårdsutredningens förslag inom snar framtid kommer att föreläggas riksdagen. Det synes mig som om ett uppskjutande av denna lönefråga till en oviss framtid skulle innebära ett åsidosättande av berättigade intressen för berörda tjänstemannagrupp.

Under åberopande av vad jag sålunda anförut anhallar jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få rikta följande fråga:

Har herr statsrådet för avsikt att till nästa års riksdag framlägga förslag till omorganisation av fångvårdsväsendet enligt i fångvårdsutredningens betänkande anförda riktlinjer?

Denna anhållan bordlades.

§ 11.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 409, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 5 § tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316), m. m.

§ 12.

Anmäldes, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats följande motioner, nämligen

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 241, angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster, m. m. motionerna:

- nr 677 av herr *Lundberg*;
- nr 678 av fru *Sjöstrand m. fl.*;
- nr 679 av fröken *Liljedahl* och fröken *Wetterström*;
- nr 680 av herr *Nilsson* i Svalöv;
- nr 681 av herr *Nilsson* i Svalöv *m. fl.*;
- nr 682 av herr *Strandh m. fl.*;
- nr 683 av herr *Nilsson* i Svalöv;
- nr 684 av herr *von Seth m. fl.*; och
- nr 685 av herr *Andersson* i Dunker *m. fl.*; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 245, angående lönegradsplacering för viss biträdespersonal m. m. motionen nr 686 av fröken *Vinge m. fl.*

Dessa motioner bordlades.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 4.33 em.

In fidem
Gunnar Brilth.